

PROGRAM PODRŠKE PROSTORNOM PLANIRANJU OPŠTINA NA KOSOVO

Učinimo gradove boljim
Decenija zajedno

Sproveden od:

UN HABITAT
FOR A BETTER URBAN FUTURE

Financiran od:

**SWEDISH DEVELOPMENT
COOPERATION**

PROGRAM PODRŠKE PROSTORNOM PLANIRANJU OPŠTINA NA KOSOVO

Učinimo gradove boljim
Decenija zajedno

Sproveden od:

UN HABITAT
FOR A BETTER URBAN FUTURE

Financiran od:

**SWEDISH DEVELOPMENT
COOPERATION**

ODRICANJE OD ODGOVORNOSTI

Upotrebljeni nazivi i prikazivanje materijala u ovoj publikaciji ne podrazumevaju izražavanje bilo kakvog stava mišljenja od strane Sekretarijata Ujedinjenih Nacija u vezi sa pravnim statusom neke zemlje, teritorije, grada ili oblasti, ili njegovih vlasti, ili u vezi sa određivanjem njegovih granica, ili u vezi sa svojim ekonomskim sistemom ili stepenom razvoja. Stavovi izneseni u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Programa Ujedinjenih Nacija za ljudska naselja, Ujedinjenih Nacija ili njenih zemalja članica. Izvodi iz publikacije mogu se reprodukovati bez ovlašćenja pod uslovom da se navede izvor.

Za UN-Habitat, sve preporuke za Kosovo su u kontekstu Rezolucije 1244 Saveta Bezbednosti OUN-a (1999).

Autorsko pravo © United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat) 2014

Sva prava zadržana
United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat)
PO Box 30030, Nairobi 00100, Kenija
Tel: +254 20 7623120;
Fax: +254 20 76234266/7 (Centralno sedište)
infohabitat@unhabitat.org
www.unhabitat.org

Omoti © UN-Habitat

ZAHVALNICA

Sve slike i ilustracije predstavljene u ovom dokumentu opisuju različite aspekte rada UN-Habitata na Kosovu. Sve su zaštićene autorskim pravom ©UN Habitata na Kosovu ukoliko nije drugačije naznačeno u tekstu. Slike i ilustracije mogu se reprodukovati sve dok je izvor odštampan uz sliku ili ilustraciju.

Sve sekcije ove publikacije su istražene, sastavljene i napisane od strane Carol Howard, konsultant za UN-Habitat na Kosovu. Intervjui su takođe sprovedeni od strane Carol Howard.

Priznanje i zahvalnice timu MuSPP-a koji je dao smernice, pregled i doprinos.

Priznanja i zahvalnice su posvećena različitim partnerima MuSPP-a, vladinim zvaničnicima i tehničkom osoblju na centralnom i lokalnom nivou, predstavnicima nevladinih organizacija, univerziteta i civilnog društva koji su ponudili svoje vreme i rekli svoje priče u podršci razvoju ove publikacije.

Adnan Maloku, Afrim Demiri, Agim Radoniqi, Agron Kuqi, Amir Bushi, Arben Çitaku, Bedri Hoti, Besa Luzha, Besnik Osmani, Blerim Zulfaj, Dejan Jovanović, Djurdja Vulević, Durim Dernjani, Enver Tahiri, Esra Osi, Fakete Kuka, Ferdane Tofaj, Fisnik Minci, Gazmend Muhaxheri, Hiljmnijeta Apuk, Hysni Sylja, Ilir Gjinolli, Imer Suma, Isni Kilaj, Jeton Hoxha, Kadrije Myrtaj, Laura Ukimeri, Luan Nushi, Lum Kastrati, Miqail Vila, Mirjana Stanojević, Modest Gashi, Murat Kryeziu, Mustafë Zariqi, Nait Hasani, Nasrulla Krasniqi, Nataša Dimitrijević, Nexhmedin Qerkini, Nora Arapi, Qazime Vata, Qemajl Mustafa, Rufki Suma, Sali Shoshi, Saranda Krasniqi, Sazan Ibrahim, Shpejtim Mustafa, Suzana Goranci, Sylejman Dakaj, Valdete Morina, Veton Mujaj, i učenicima Srednje Škole "Hamdi Berisha" u Mališevu i Osnovne Škole "Hamëz Thaqi" u Orahovacu.

Ova publikacija, kao deo Programa Podrške Prostornom Planiranju Opština, finansirana je od strane Swedish Development Cooperation, koji ne deli nužno stavove izražene u ovom dokumentu.

SADRŽAJ

Predstavljanje MuSPP-a	05
 I - Postavljanje scene	07
 II - Jedinstveni doprinos UN-Habitata prostornom i učesničkom planiranju na Kosovu	08
 III - MuSPP, 'Ruku pod ruku sa opštinama'	27
 Od Planiranja do Realizacije	36
 IV - MuSPP podržava nacionalne partnere	52
 V - MuSPP - Pouzdani savetnik	60
 VI - Aktivnosti MuSPP-a na dopiranjima do zajednice	68
 Put napred	72

SKRAĆENICE I AKRONIMI

AKO	Asocijacija Kosovskih Opština
ARP	Agencija za Ravnopravnost Polova
APEP	Akcioni Plan za Evropsko Partnerstvo
AKSV	Administrativna Kancelarija Severna Mitrovica
CHwB	Kulturno Nasleđe bez Granica
EU	Evropska Unija
FES	Friedrich Ebert Stiftung/ Fondacija
GIS	Geografski Informacioni Sistem
IPP	Institut za Prostorno Planiranje
MALS	Ministarstvo Administracije Lokalne Samouprave
MoR	Memorandum o Razumevanju
MRC	Milenijumski Razvojni Ciljevi
MSPT	Ministarstvo za Saobraćaj, Poštu i Telekomunikacije
MuSPP	Program Podrške Prostornom Planiranju Opština
MZO	Mapa Zoniranja Opštine
MŽSPP	Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja
NALAS	Mreža Asocijacija Lokalnih Vlasti Jugoistočne Evrope
NVO	Ne-Vladina Organizacija
OEBS	Organizacija za Evropsku Bezbednost i Saradnju
PKI	Projekat Kapitalnih Investicija
PPSK	Plan za Primenu Standarda na Kosovu
PPSZ	Prostorni Planovi o Specijalnim Zonama
PURK	Procena i Upravljanje Rizicima od Katastrofa
REC	Regionalni Centar za Životnu Sredinu
RPO	Razvojni Plan Opštine
SDH	Svetski Dan Habitata
Sida	Švedska Agencija za Međunarodni Razvoj i Saradnju
SPUŽS	Strateška Procena Uticaja na Životnu Sredinu
SUF	Svetski Urbani Forum
SWOT	Snage, Slabosti, Mogućnosti, Pretnje
UN	Ujedinjene Nacije
UN-Habitat	Program Ujedinjenih Nacija za Ljudska naselja
URaP	Urbani Razvojni Plan
UReP	Urbani Regulacioni Plan
USAID	Agencija Sjedinjenih Država za Međunarodni Razvoj

Predstavljanje MuSPP-a

Program podrške prostornom planiranju opština (MuSPP) finansira Švedska kooperacija za razvoj, a realizuje ga Program Ujedinjenih Nacija za ljudska naselja (UN-Habitat). Tim MuSPP-a je pružao tehničku pomoć svojim partnerima, Ministarstvu za životnu sredinu i prostorno planiranje (MŽSPP) i opštinama na Kosovu. Od 2005. godine do danas, MuSPP je napravio stvarnu razliku na Kosovu. On je pružio mogućnost običnim ljudima, javnim službenicima i odabranim zvaničnicima da se angažuju u planskim aktivnostima za dobrobit svih ljudi u zajednicama u kojima žive ili rade. Ova brošura ilustruje širok izbor rezultata i uticaja MuSPP-a, na način za koji se nadamo da može da inspiriše druge ljude da učestvuju u procesu planiranja razvoja svojih zajednica.

Aktivnosti MuSPP-a su otvorile kanale komunikacije između Vlade, MŽSPP, ostalih relevantnih resornih ministarstava, Instituta za prostorno planiranje, drugih centralnih agencija, kao i opštinskog osoblja i građana kojima služe. „*MuSPP postupa sa poštovanjem prema svima, bez obzira kakva je njihova pozicija, čime smo stekli poverenje tako da se sada se osećamo dobro radeći sa bilo kojim ministarstvom*“, poverio se lokalni planer.

UN-Habitat je na početku obučavao zvaničnike MŽSPP i Instituta za prostorno planiranje (IPP) koji je osnovan uz pomoć UN-Habitata. Ova obuka ih je upoznala sa novim procesima prostornog planiranja i upravljanja, čime je otvorena mogućnost da razviju svoje karijere. Slično i u MuSPP-u, obuka opštinskog osoblja je dovela ne samo do uvođenja učesničkog prostornog planiranja u njihov rad, već i razvijanje organizacionih, komunikacionih i upravljačkih veština koje su promenile radnu praksu u odeljenjima za urbanizam, kao i u drugim opštinskim odelenjima. Ponekad, to je dovodilo do promene načina rukovođenja u celoj opštinskoj administraciji.

MuSPP je pružio obuku u toku rada što je dovelo do prenošenja praktičnog znanja opštinskim planerima koje je potrebno za sprovođenje procesa prostornog planiranja u cilju izrade prostornih planova 'sopstvenim snagama'. *Planeri sada mogu da planiraju!*

Zainteresovane strane, uključujući obične građane, su osposobljene da oblikuju zajednice u kojima žive i iskusili su dobrobit zajedničkog rada za opšte dobro koje može da rezultuje u konkretnim pogodnostima i koje svako može da koristi. Nije lako uključiti ljude, posebno žene. Ravnopravno uključivanje rodova je ključna vrednost MuSPP-a, pri čemu postoje brojni primeri kreativnih načina za ubeđivanje žena da se priključe, od pronalaženja načina da se ubede domaćice da mogu da ostave svoje porodice i odu na radionicu vizioniranja, do angažovanja supruge svih opštinskih službenika da zatraže od svojih prijateljica da dođu na sastanak o planiranju razvoja njihovih zajednica.

Uvođenje alata vizioniranja kroz radionice od strane MuSPP-a je svakako zauvek promenilo način izrade planova u partnerskim opštinama MuSPP-a. Celokupan koncept okupljanja grupe ljudi iz svih delova društva, van njihovih radnih mesta i domova na nekoliko dana, da se koncentrišu isključivo na izradu razvojnog plana njihove zajednice, ranije nije bio upražnjavao. Rezultati su zapanjili učesnike kojima je bilo teško da poveruju da su postigli toliko mnogo u tako kratkom vremenskom periodu. Kada je na kraju radionice stvorena vizija iz ideja, koje su proizašle iz izjava o viziji, one su predstavljene drugim delovima zajednice. Zainteresovane strane ne samo da su bile podjednako iznenađene, već su takođe smatrale svojim razvojne planove opština (RPO) koji su izrađeni na osnovu vizija članova njihove zajednice.

Uključivanje zainteresovanih strana, uključujući i javnost u proces planiranja postalo je lakše i vidljivije kada je posle demonstracionih projekata u prvoj fazi programa, MuSPP predstavio projekte kapitalnih investicija (PKI). Ove projekte zajednički finansiraju MuSPP i partnerske opštine i oni pružaju građanima vidljive ciljeve za kojima se teži, koji će dovesti do stvarnih rezultata za zajednicu. Sami PKI se veoma razlikuju i kreću se od uvođenja ležećih policajaca na putevima oko škola da bi deca bila bezbedna, pa do otvaranja lepih lokacija za javnost kroz uvođenje pešačkih staza i objekata za posetioce.

MuSPP je pružao pravne savete MŽSPP i skupštinskim komisijama pri nacrtu i razradi svih zakona koji su se ticali prostornog planiranja. Uvođenjem Zonalne karte opštine u novi zakon znači da će opštine nastaviti da se suočavaju sa planskim izazovima. MuSPP je već organizovao obuku iz GIS-a, koji predstavlja jedan od alata potrebnih za izradu ovih novih planova.

Izgradnja kapaciteta je obezbeđena u vidu obuka, studijskih putovanja, razvoja politike i davanja smernica za MŽSPP, IPP, resorna ministarstva i opštine. Integrisano planiranje u drugim prožimajućim pitanjima je ostvareno kroz partnerstva, učestvovanje predstavnika na međunarodnim konferencijama i forumima širom sveta, kao i zajedničkim poduhvatima kao što su Tour de Culture sa Kulturnim nasleđem bez granica (CHwB) i organizovanjem manifestacija na Svetski dan UN-Habitata.

MuSPP je razvio smernice koje će se koristiti u narednim godinama. Sav rad MuSPP-a je sastavljen tako da čini **Zbirku praktičnih priručnika MuSPP-a: Moj saputnik ka samoodrživosti**, koji će i dalje biti raspoloživi resurs vladinim institucijama na centralnom i lokalnom nivou, nevladinim organizacijama, univerzitetima, privatnom sektoru, profesionalnim udruženjima i civilnom društvu.

Postavljanje scene

PLANIRANJE NA KOSOVU JE U TRANZICIJI

Više od decenije posle završetka sukoba sredinom 1999. godine, Kosovo je u procesu tranzicije.

Kosovske institucije preduzimaju odlučne korake ka demokratiji, tržišnoj privredi i evropskim integracijama. Važno je da ti koraci vode ka održivom razvoju za sve kosovske građane.

Haotičan urbanistički razvoj, nelegalna izgradnja, neformalna naselja, zagađeni vazduh i reke, nelegalne deponije, povećano zagušenje saobraćaja i izazovi u pogledu mobilnosti, kao i znatan gubitak prirodnog i kulturnog nasleđa, su samo neki od faktora koji predstavljaju pretnju po kvalitet života.

Od kraja sukoba UN-Habitat je promovisao koncept inkluzivnog, strateškog i akciono orijentisanog prostornog i urbanističkog planiranja na Kosovu. Prilagođavanje u cilju ispunjavanja međunarodnih standarda je zahtevalo novo zakonodavstvo,, institucije i prakse u planiranju. Kosovsko zakonodavstvo iz oblasti prostornog planiranja je zamenjeno inkluzivnim, modernim i multi disciplinarnim pristupom planiranju.

MuSPP je uveo nove procese i postepeno civilno društvo i lokalne vlasti postaju sve više svesne o potrebi za učesničkim planiranjem i delovanjem i njegovoj dodatoj vrednosti . Izrada prostornih planova "sopstvenim snagama" i uključivanje svih sektora zajednice su od suštinske važnosti za pristup MuSPP-a. Ovo je dovelo do višeg nivoa angažovanja običnih ljudi i direktnijeg i transparentnijeg uključivanja relevantnih zainteresovanih strana u planske aktivnosti njihovih lokalnih uprava.

Jedinstveni doprinos UN-Habitata prostornom i učesničkom planiranju na Kosovu

Un-Habitat je doneo na Kosovo potpuno novi pristup procesu demokratskog upravljanja u skladu sa njegovim ključnim principima i ključnom metodologijom unutar određenih ključnih oblasti. To uključuje sledeće:

Ključni principi:

Dobro upravljanje, inkluzivnost, transparentnost, odgovornost, jednakost i međunarodni standardi

Ključna metodologija:

Izgradnja kapaciteta, obuka u toku rada, normativna i tehnička pomoć, razvoj alata i implementacija

Ključne oblasti na Kosovu:

Opštinsko i teritorijalno upravljanje, efikasnost javnog sektora, integracija svih zajednica, prevencija i regularizacija neformalnih naselja, promovisanje ekonomskog razvoja i zaštita životne sredine

Program podrške prostornom planiranju opština (MuSPP)

Projekat **Program podrške prostornom planiranju opština (MuSPP)** započeo je 2005. godine i izgrađen je na osnovu ranijih iskustava UN-Habitata na Kosovu. MuSPP finansira Sida, Švedska međunarodna agencija za razvoj i saradnju. Ključna aktivnost programa MuSPP je **jačanje kapaciteta u cilju postizanja samoodrživosti primenom modernih tehnika prostornog i učesničkog planiranja.**

O Programu podrške prostornom planiranju opština 2005-2015

Sveukupni cilj Programa je da **doprinese poboljšanim i održivim uslovima života građana partnerskih opština MuSPP-a kroz unapređeno razvojno planiranje opštine.**

Program ima **za cilj izgradnju kapaciteta i institucionalnih struktura za poboljšano i inkluzivno planiranje razvoja opštine/grada, koje uzima u obzir potrebe i muškaraca i žena i koje rezultira u strateškim planovima, koji vode ka racionalnim javnim i privatnim investicijama i održivom razvoju opštine/grada.**

Ciljevi MuSPP-a

MuSPP je imao tri faze, a ciljevi i aktivnosti unutar svake od tri faze su sledili logičan niz, tako da se svaka od njih oslanjala na uspesima prethodne faze.

U prvoj fazi MuSPP-a, prioriteti su bili:

- Pružanje pomoći opštinama kroz svakodnevno, intenzivno savetovanje i usmeravanje u toku rada na aktuelnoj pripremi opštinskih i urbanističkih planova, pomažući istovremeno Ministarstvu za životnu sredinu i prostorno planiranje i organizacijama civilnog društva da podrže i aktivno učestvuju u ovom procesu.

Programske aktivnosti su bile fokusirane na:

- Pomaganje opštinama u izradi njihovih razvojnih i urbanističkih planova na inkluzivan, participativni način koji uvažava ravnopravno uključivanje rodova, kroz pružanje pomoći i usmeravanja tokom rada opštinskim organima za planiranje, lokalnim zvaničnicima i organizacijama civilnog društva i privatnom sektoru.
- Jačanje dijaloga između opštinskog i centralnog nivoa u pogledu pitanja koja se odnose na politiku na lokalnom nivou, zakonodavna i planska pitanja u cilju povećanja usklađenosti u oblasti inkluzivnog, strateškog i akciono orijentisanog prostornog planiranja.
- Izgradnja kapaciteta među organizacijama civilnog društva i privatnog sektora da aktivno učestvuju u izgradnji konsenzusa o planiranju prostornog razvoja na opštinskom nivou i da budu informisani partner lokalnim upravama u procesu planiranja. Ovo je preduzeto zalagajući se za potrebe specifičnih socijalnih grupa, i muškaraca i žena, dečaka i devojčica, kao deo praksi dobrog upravljanja.
- Podržavanje akcionog planiranja i pomoći u razvoju pilot akcionih projekata identifikovanih kroz proces planiranja.

Ovi ciljevi **su ažurirani i prilagođeni tokom narednih faza MuSPP-a** da bi se održao korak sa izmenama u sistemu prostornog planiranja Kosova tokom 10 godina trajanja Programa.

U drugoj fazi MuSPP-a, nastavljene su aktivnosti na izgradnji kapaciteta opština i uvedeni su projekti kapitalnih investicija (PKI).

U trećoj fazi MuSPP se opet fokusirao na održivi razvoj partnerskih opština kroz strateške i sveobuhvatne planske intervencije sa posebnim fokusom na životnu sredinu, zajedno sa povećanjem lokalne demokratije i poboljšanjem fizičkog okruženja. Pored toga, MuSPP je ponudilo podršku za povećanje kapaciteta za četiri najmlađe partnerske opštine MuSPP.

Prioritet je takođe bio da se podrži MŽSPP i IPP i drugi organi centralnog nivoa kroz razvoj politike i strategije za prostorno i ekološko planiranje, da bi se obezbedilo da oni budu pripremljeni da pružaju stalnu pomoć opštinama.

Partnerske opštine MuSPP-a su:

• Uroševac	• Mamuša
• Gnjilane	• Mitrovica
• Đakovica	• Parteš
• Gračanica	• Peć
• Elez Han	• Prizren
• Junik	• Orahovac
• Mališevo	

Šta je MuSPP postigao do sada?

OD PLANIRANJA...

- **Učesničko planiranje** je uvedeno i realizovano u 12 opština na celom Kosovu. **Sve partnerske opštine imaju svoj Razvojni plan Opštine (RPO).**
- **Strateška procena uticaja na životnu sredinu** je uvedena kao podrška RPO.
- Sprovedena je obimna obuka i pružanje **pomoći na radnom mestu** opštinskom osoblju u pogledu korišćenja svih alata prostornog planiranja, audit **lokacije, vizioniranja, rodne ravnopravnosti u planiranju, mehanizma za javne konsultacije, procesa tenderisanja i organizacije rada. Korišćenje GIS-a je takođe uvedeno kao deo prostornog planiranja.**
- **Opštinski kapaciteti** su **ojačani** u pogledu izrade **projekta, upravljanja projektom, realizacije, održavanja i praćenja**, kao i podsticanja saradnje između odeljenja.
- Vrednost **učenja u toku rada je ostvarena.** Intenzivna lokalna obuka je visoko ocenjena i omogućila je **značajno učenje i vlasništvo nad prostornim planovima.**
- Detaljna priroda **pružene pomoći je prilagođena potrebama i postojećim kapacitetima dotične opštine.** Nove, male opštine očigledno imaju ograničene kapacitete kako u pogledu iskustva tako i raspoloživog osoblja, ali putevi za efikasan rad sa njima su izgrađeni.
- Korišćenje **vizioniranja, obuka, skupova i studijskih poseta** je bilo od važnosti za prenošenje znanja i inspirisanje osoblja i izabranih članova.
- Na zahtev MŽSPP, IPP i drugih vladinih agencija, pružane su i stalne **savetodavne usluge** u mnogim oblastima, uključujući životnu sredinu, neformalna naselja, specijalne zaštićene zone i Strateške procene uticaja na životnu sredinu.

...DO REALIZACIJE

Integracija **projekata kapitalnih investicija (PKI)** je bila veoma uspešan deo rada. Ovo je imalo nekoliko glavnih prednosti:

- Dati su **vidljivi i razumljivi primeri načina učesničkog planiranja malog obima**, i zašto oni mogu da budu efikasna strategija.
- **Životna sredina i kvalitet života** u naseljima su poboljšani.
- Rukovodstvo, osoblje i partnerske organizacije, uključujući **lokalno civilno društvo su motivisani.**
- **Izgradnja vlasništva:** projekti su razmotreni u skupštinama opština i odgovarajući opštinski resursi su stavljeni na raspolaganje, čime je obezbeđeno jače vlasništvo. **Veza između prioriternih investicija i opštinskih budžeta je takođe obezbeđena.**

DO ODRŽIVOSTI MuSPP-a...

- **Objavljeni su relevantni dokumenti i smernice o tome kako planirati uzimajući u obzir pitanja rodne ravnopravnosti, kao i pitanja mladih, starih lica i drugih manjina**, što omogućava širu integraciju ranjivih grupa.
- Pružana je podrška **raznim centralnim institucijama a one su zauzvrat podržale lokalne vlasti.**
- Izrađena je sveobuhvatna **Zbirka praktičnih smernica MuSPP-a**, koji u svakom trenutku mogu da koriste ministarstva, opštine i zainteresovane strane.

‘UN-Habitat ima dugu saradnju sa ovim Ministarstvom. Tim MuSPP-a nam je omogućio da pristupimo izazovima sa kojima smo se suočavali pri uvođenju učesničkog planiranja i prevaziđemo ih, na centralnom nivou i nivou opština. Oni su nam pomagali da primenimo zakone u praksi. UN-Habitat je takođe uspostavio dobar odnos između Ministarstva i opština. Osoblje Ministarstva i Instituta za prostorno planiranje je učilo kroz rad, baš kao što je to bio slučaj i sa planerima u opštinama. Mnogo je bolje da opštinski planeri izrađuju planove sopstvenim snagama. MuSPP im je obezbedio kapacitet da to urade.’ Arben Čitaku, generalni sekretar Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje.

Inkluzivni, učesnički pristup MuSPP-a i rodna ravnopravnost

Inkluzivni i učesnički pristupi i rodna ravnopravnost su bili praktikovani i integrisani u svim planskim procesima koje je podržao MuSPP.

Naša ključna načela bila su sledeća:

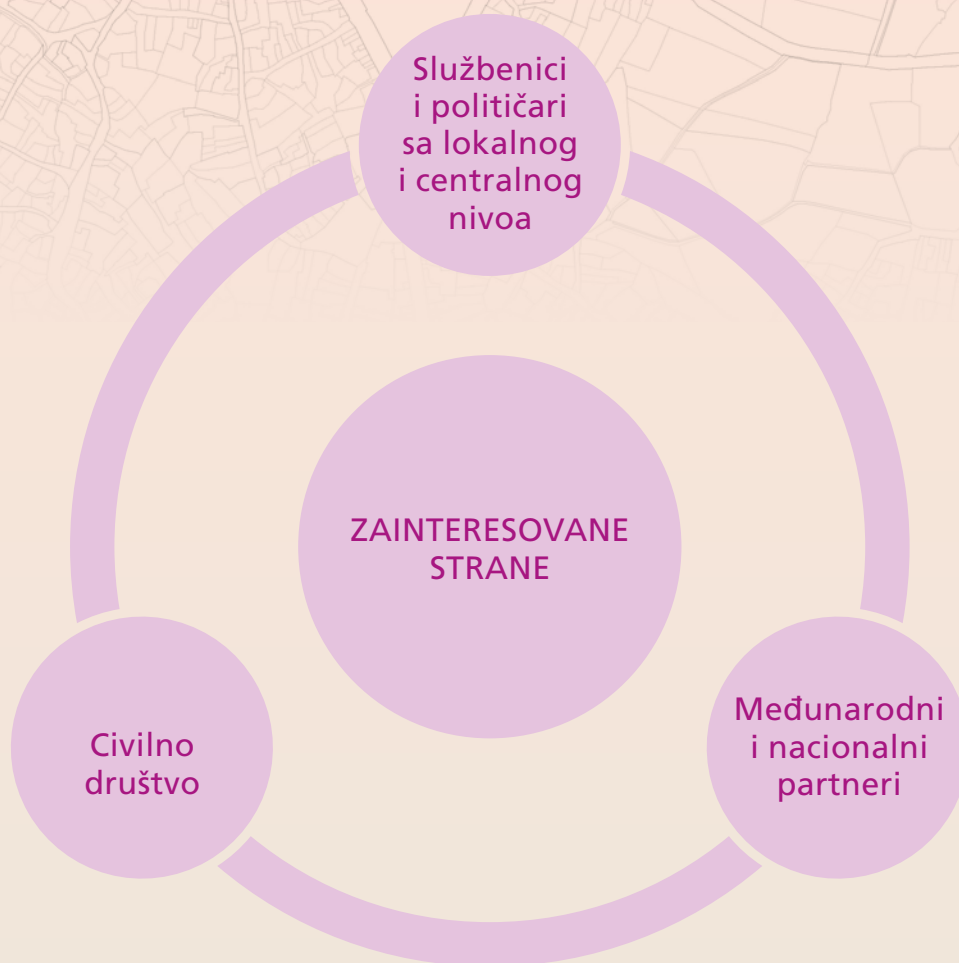
- **Svi pripadnici zajednice mogu da učestvuju** u procesu izrade prostornog plana za svoju oblast.
- Mišljenja i ideje svih sektora zajednice **se moraju tražiti i ogledati u meri u kojoj je to moguće** u lokalnom prostornom planu.
- Integracija **rodne perspektive u svim aktivnostima** izradu prostornog plana treba da doprinese uključivanju žena iz zajednice i da obezbedi da njihov doprinos bude vrednovan.
- Proaktivno **uključivanje ljudi sa posebnim potrebama** u proces planiranja **treba da obezbedi pristup takvim licima** u svim lokalnim prostornim planovima.
- **Bilo ko iz zajednice**, bilo da predstavlja poslovnu zajednicu ili NVO, bilo da je domaćica ili student, su **dobrodošli da učestvuju** u procesu izrade prostornog plana za svoju oblast, tako da **lokalna zajednica ima vlasništvo i odgovornost za plan**, pa je time veća verovatnoća da će nastaviti da podržavaju plan u toku i posle njegovog sprovođenja.

Okrugli sto žena
tokom sastanka o RPO

ZAINTERESOVANE STRANE U PROSTORNOM PLANIRANJU

Ključna izgradnja kapaciteta, menadžiranje organizacije i komunikacije od strane MuSPP-a

'MuSPP je obezbedio širok spektar stručnjaka i ekspertize u opštinama, a MALS je radilo zajedno sa opštinama na uvođenju novih praksi planiranja i izradi novih zakona. Umrežavanje je veoma važno i MuSPP je olakšao ovo umrežavanje koje je omogućilo našem osoblju učenje iz iskustava drugih i da to stečeno znanje primenjuju u svakodnevnom radu.' Besnik Osmani, generalni sekretar Ministarstva za administraciju lokalne samouprave (MALS).

- Koncept da svi nivoi upravljanja treba da sarađuju i doprinose prostornom planiranju opštine, a **centralni i lokalni nivo pri tome treba da rade zajedno**.
- Praksa da službenici MuSPP-a na terenu rade tokom celog **radnog vremena u opštinama** sa njihovim planerima u svim procesima prostornog planiranja. Obuka tokom rada bila je novost i od koristi za opštinsko osoblje koje je sada u stanju da **upravlja procesom planiranja korišćenjem sopstvenih kapaciteta**. Ovo je **promena u praksi** pošto je izrada RPO često poveravana privatnim kompanijama a zatim su ti planovi predstavljani zajednici, na način koji ispunjava minimalne zakonske obaveze.
- Ne samo **dobre prakse planiranja** već i ključne **veštine organizacije i komunikacije**, koje su službenici MuSPP-a na terenu predstavili, pomoglo je opštinskom osoblju da efikasnije obavlja svoje radne zadatke.

- Umesto centralno organizovanog finansiranja svih kapitalnih investicionih projekata MuSPP je **stavio na raspolaganje opštinama ta sredstva**. To je pomoglo opštinama da **ojačaju sopstvene kapacitete**, pošto su oni sami uz pomoć službenika MuSPP-a na terenu morali da **upravljaју svakim aspektom tenderske procedure**.
- Službenici MuSPP-a su pomagali opštinama i izvođačima radova pri realizaciji investicionih projekata pokazujući **izvođačima unapređene tehnike**, što je ne samo obezbedilo **visok kvalitet kapitalnog investicionog projekta** u dotičnoj opštini, već je obezbedilo izvođačima kapacitete da u budućnosti izvode radove visokog kvaliteta.

Ključne tehnike prostornog planiranja koje je uveo MuSPP

PROFILISANJE OPŠTINE

Ovo je istraživanje postojeće situacije u oblasti koju plan treba da obuhvati.

To obuhvata:

- **Ankete** stanovnika i poslovne zajednice u planskom području u cilju identifikacije njihovih potreba i prikupljanja ideja o tome kako žele da njihova okolina bude poboljšana
- **Posete lokacijama** u cilju upoznavanja sa planskim područjem
- **Prikupljanje i analiza svih statističkih podataka** koji se odnose na to područje, kao što su socijalni, ekološki, zdravstveni i popisni podaci.

VIZIONIRANJE

Vizioniranje je u suštini proces pomoću kojeg zajednica predviđa budućnost koju želi i planira kako da je postigne. Ono okuplja ljude da bi se napravila zajednička slika onoga što bi oni želeli da njihova zajednica postane. Vizija je sveukupna slika onoga što zajednica želi da bude i kako želi da izgleda u nekom trenutku u budućnosti. Izjava vizije je formalan izraz te vizije, dok je dizajn vizije njeno vizuelno izražavanje.

Vizija zajednice je ključna početna tačka u Strateškom prostornom planiranju. To planiranje je pak deo šireg okvira održivog planiranja razvoja koje je potrebno za upravljanje održivijeg prostornog i urbanističkog razvoja celog društva.

Glavni pokretači **promene od 'neučestvovanja' ka 'partnerstvu' i 'snazi građana'** nisu planeri već **civilno društvo, zajedno sa delom političke klase, čiji je cilj da osposobe ljude i stvore 'kulturu učestvovanja'**.

Suština procesa vizioniranja je stvaranje uslova za umrežavanje i omogućavanje različitim grupama da se okupe i međusobno sarađuju.

Koga uključiti?

Radionice Vizioniranja MuSPP-a

- Vizioniranje kao alat je razvijeno kao početni korak učesničkog procesa planiranja. Prvi izazov je često bio ubeđivanje opštinskih uprava i osoblja da je **radionica vizioniranja potrebna** da bi se omogućilo opštini da postigne **zajedničku viziju za svoj RPO, koji će ispuniti potrebe građana i pokušati da poboljša njihovo okruženje**.
- Posle toga, rad sa opštinom na pronalaženju **između 35 i 40 učesnika iz svih sektora društva kao što su poslovna zajednica, civilno društvo, NVO, žene, studenti, novinari, nezaposleni, nastavnici, profesori...** Ovaj široki spektar ljudi je morao da bude spreman da ostane 4 noći i 5 dana van kuće, da bi analizirali postojeću situaciju u svom gradu i stvorili viziju za njegov razvoj u narednih dvadeset godina. Posle toga su trebali da to prikažu na mapi, i da je predstave. To je posebno bila teška obaveza za žene sa porodicama.

Radionice
Vizioniranja
MuSPP-a

- Neke opštine su poverile izradu svojih RPO profesionalnim kompanijama. U tom slučaju dotična **kompanija je pozivana na radionicu**.
- Vizioniranje je korišćeno za RPO, **urbanističke planove razvoja (UPR) i urbanističke regulacione planove (URP), kao što je to bio slučaj u Peći**, gde su napravili vizije za manje urbanističke regulatorne planove u okviru Urbanističkog plana razvoja.
- **Prioriteti koji su identifikovani u njihovim vizijama postali su osnov za planove** koji su trebali da budu izrađeni, pri čemu su često neki od tih prioriteta postali **projekti kapitalnih investicija**.
- Svi učesnici su **zajedno radili izuzetno naporno** da bi postigli svoje ciljeve. Na prezentacije su kao gosti pozivani gradonačelnici iz drugih opština da bi mogli da vide **koliko mnogo može da se postigne i kako bi njihova opština takođe mogla od toga da ima koristi**.
- **Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)** je sarađivao sa MuSPP-om na radionicama vizioniranja sa pružanjem finansijske pomoći i obezbeđivanjem stručnjaka.

Vizioniranje za Mitrovicu

Ljudi iz Mitrovice napravili su ključnu prekretnicu u razvoju prostornog planiranja na Kosovu kada su prisustvovali u prvoj Radionici vizioniranja koju je organizovao MuSPP 2007. godine. Ne samo da je to bilo prvi put da je neki od građana Kosova učestvovao u određivanju budućnosti oblasti u kojoj živi, već su radionici prisustvovali predstavnici i Severne i Južne Mitrovice.

Obe strane su radile zajedno da bi napravili Izjavu Vizije za izradu Razvojnog plana opštine (RPO) za celu Mitrovicu.

Ekonomska kriza i loš kvalitet života ljudi i u severnom i u južnom delu grada bili su polazna tačka za razmišljanje i dijalog između dve zajednice. Izražavajući svoje brige i želje, ljudi iz oba dela grada su identifikovali zajednička pitanja i radili zajedno na rešenjima od kojih bi svi imali koristi.

Radionica je uspela da angažuje i osposobi civilno društvo i medijske organizacije u Južnoj i Severnoj Mitrovici, kao i da ojača dijalog i saradnju između organizacija civilnog društva i profesionalnih planera iz Severne i Južne Mitrovice.

Radionica vizioniranja za Mitrovicu

Ljudi iz Parteša stvaraju viziju za svoju opštinu

Parteš je nova opština koja je osnovana tek 2010. godine, u kojoj većina od 5,000 stanovnika živi u seoskim sredinama i radi na poljoprivrednim imanjima. Radionica vizioniranja za opštinu Parteš organizovana je sa ciljem da se pokrene izrada Razvojnog plana opštine. Pokazalo se da je to potpuno novo iskustvo za učesnike koji su joj prisustvovali. Radionicu vizioniranja su zajednički organizovali MuSPP, Kultuno Nasleđe bez Granica (CHwB), Friedrich Ebert Stiftung (FES), uz podršku Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje (MŽSPP).

Grupu učesnika na radionici iz opštine Parteš činili su opštinski službenici, pripadnici civilnog društva, poslovne zajednice i obični građani.

Učesnici su bili podeljeni u 4 radne grupe i radili su na različitim aspektima u svojoj opštini, a završni proizvod bila je zajednička izjava o viziji i dva mota. Izjava o viziji je glasila: „Nova opština sa bogatom kulturnom tradicijom, ekološki svesna, sa transformisanom poljoprivredom i infrastrukturu koja teži održivom razvoju“. Rezultati intenzivnog rada tokom četvorodnevne radionice iskorišćeni su kao temelj za usmeravanje procesa izrade RPO i oni su predstavljeni široj publici u opštini.

Radionici je prisustvovao i gradonačelnik Mališeva, još jedne nove partnerske opštine MuSPP-a. **Gradonačelnik je bio toliko impresioniran da je odlučio da RPO za Mališevo uradi sopstvenim snagama uz pomoć MuSPP-a.**

Vizioniranje za RPO Uroševca

Afrim Demiri, novinar časopisa 'Koha Ditore' pozvan je da se pridruži radionici vizioniranja za RPO Uroševca. „*To je bilo dobro iskustvo,*“, kazao je on. „*Bilo je puno učesnika iz lokalne uprave i civilnog društva. Izgrađeni su mostovi koji su povezivali građane kao deo procesa planiranja. Oni su sa entuzijazmom prišli planskim zadacima koje smo postavili. Jedan od rezultata radionice vizioniranja bilo je međunarodno takmičenje za dizajn centra mobilnosti.*“

Pristup MuSPP-a učesničkom planiranju je indirektno doveo do poboljšanja lokalnog upravljanja. MuSPP treba da nastavi sa svojim interaktivnim doprinosima, posebno u ovo vreme kada treba da se uvedu zonalne karte.“

Rodna Ravnopravnost

Radionica za rodna pitanja

Ravnopravnost je fundamentalno pravo društva i obuhvata sve aspekte života: kulturu, građansku oblast, sport itd. Ipak, na Kosovu je učestvovanje žena u mnogim oblastima, uključujući prostorno planiranje, slabo.

MuSPP je dao prioritet uključivanju i učestvovanju žena tokom celog perioda pružanja pomoći opštinama u cilju izrade i sprovođenja lokalnih prostornih planova. Takođe je naglašeno da rodna ravnopravnost nije žensko pitanje, već da je važno za sve.

MuSPP je u svakoj prilici **ohrabrivao proaktivne korake u cilju obezbeđivanja uključivanja žena i muškaraca. Žene i muškarci imaju različite potrebe i donose različite perspektive u proces planiranja.** Mnoge od opština su otkrile da je veoma teško da ubede ljude da dođu i učestvuju u radionicama vizioniranja, okruglim stolovima i konsultacijama koje su deo procesa planiranja, ali radeći sa opštinama MuSPP je dokazao da 'kada postoji želja, postoji i način'. U nekim slučajevima sticanje posvećenosti jedne žene je otvaralo vrata uključivanju većeg broja žena. Na primer u Juniku su liderstvo i entuzijazam jedne žene doveli do osnivanja ženske NVO čiji članovi sada ne samo da učestvuju u prostornom planiranju, već i u drugim aktivnostima zajednice. U nekim oblastima kultura i tradicija su činili uključivanje žena još težim. U Mamuši, mestu naseljenom turskim stanovništvom, opština je dobila podršku verskih lidera. Nijedna žena nije učestvovala na početnim sastancima, ali kada se pokazalo da se jedan od projekata odnosio na sređivanje školskog dvorišta od čega će koristiti imati njihova deca, neke žene su odlučile da učestvuju.

Napredovanje žena u Uroševcu

Uključivanje žena u proces prostornog planiranja dobro napreduje u Uroševcu.

Qazime Vata je odbornik u Skupštini opštine Uroševac, ali je šest godina bila direktor Odeljenja za urbanizam, kao prva žena koja je bila na čelu ovog Odeljenja. U tom svojstvu počela je da radi sa MuSPP-om i svi procesi planiranja su uključivali žene. Na početku je pristup koji je usvojen sa MuSPP-om bio da se stupi u kontakt sa majkama, posebno u selima. Učitelj je organizovao skup roditelja u jednom selu kada su razmatrana pitanja planiranja, a ženska NVO je pomogla učestvovanje žena na radionici vizioniranja i rodnoj radionici. Većina ideja proisteklih od žena koje su prisustvovala radionici vizioniranja uključena je u RPO, a njihove originalne formulacije su uključene u Izjavi Vizije.

Kao što se vidi u nastavku, učestvovanje žena je bilo dobro i u konsultacijama za Zeleni koridor.

Radionice u Uroševcu posvećene PKI

G-đa Vata veruje da je učinjen značajan napredak kada se radi o uključivanju i učestvovanju žena u poslednjih devet godina. Sada su dve žene direktori u opštini Uroševac, postoji jaka ženska grupa u Skupštini opštine, a Kosovo čak ima prvog ženskog gradonačelnika. Još puno toga treba da bude urađeno, ali napor MuSPP-a za uključivanje učesnica žena u zajednici su bili značajni.

MuSPP je organizovao mnoge radionice o učešću rodova u cilju povećanja znanja učesnika o rodovima i procesu planiranja. Pitanja koja su obuhvaćena na tim radionicama bila su sledeća:

- Uvođenje rodnih aspekata u procese prostornog i urbanističkog planiranja, koncepte i aplikacije;
- Naglašavanje važnosti integrisanja rodne ravnopravnosti i njenog uključivanja u politikama planiranja i upravljanja ;
- Obezbeđivanje učesnicima konceptualni okvir o rodnoj perspektivi i njenom odnosu sa procesom prostornog planiranja;
- Definisanje potrebnih akcija i metodologija koje treba primeniti;
- Generisanje/identifikacija rodno osetljivih akcija potrebnih tokom procesa RPO.

Fadete Kuka i Kadrije Myrtaj iz Ministarstva za administraciju lokalne samouprave (MALS) su saradivale sa UN-Habitatom i MŽSPP po pitanjima rodne perspektive od 2004. godine. One su se fokusirale na uključivanje žena od početka procesa planiranja, kroz vizioniranje i razvoj plana, pa do praćenja projekta kroz njegovo sprovođenje sve do završetka. Od 2003. godine, postoje službenici za rodna pitanja na svim nivoima upravljanja, ali ipak MuSPP je taj koji ih je aktivno uključio u vezi rodnih pitanja.

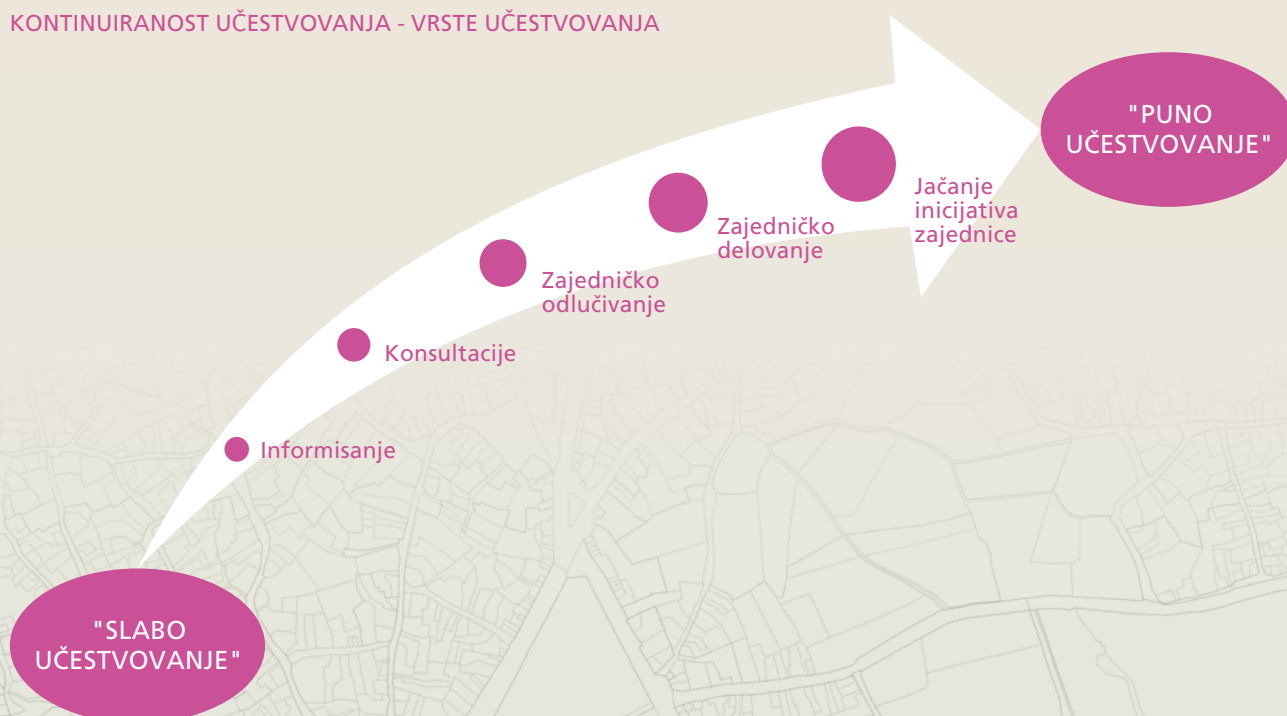
MuSPP je uradio **Smernice za integraciju ravnopravnosti rodova u prostornom planiranju**, koje su posebno dobro primljene u opštinama, uz pomoć radne grupe koju su činili MŽSPP, Agencija za rodnu ravnopravnost, Asocijacija Kosovskih Opština, Univerzitet u Prištini, kao i predstavnici MALS.

Pristup MuSPP-a planiranju održivog razvoja na Kosovu

Pristup MuSPP-a planiranju održivog razvoja je izgrađen na:

- Razumevanju dobrobiti od saradnje i dogovora o načelima sa civilnim društvom, lokalnim i centralnim vlastima, je zasnivano na osnovu sledećih principa:
- Učesničko planiranje od početka procesa je od ključne važnosti;
- Kontinuirani i održivi inputi unutar nadležnih organa za planiranje su neophodni;
- Učesnički pristup u projektima kapitalnih investicija projektima i planiranju za specifične zone kao i druge slične procese je od suštinskog značaja;
- Učesničko planiranje je obavezno kada se radi o razumevanju grada i potreba građana;
- Partnerstvo između lokalnih organa i civilnog društva se mora kontinuirano graditi;
- Uključivanje zajednice/javnosti treba da se dalje ugrađuje u zakonodavstvo i praksu.

KONTINUIRANOST UČESTVOVANJA - VRSTE UČESTVOVANJA

PROSTORNI PLANOVI

Zakonski okvir

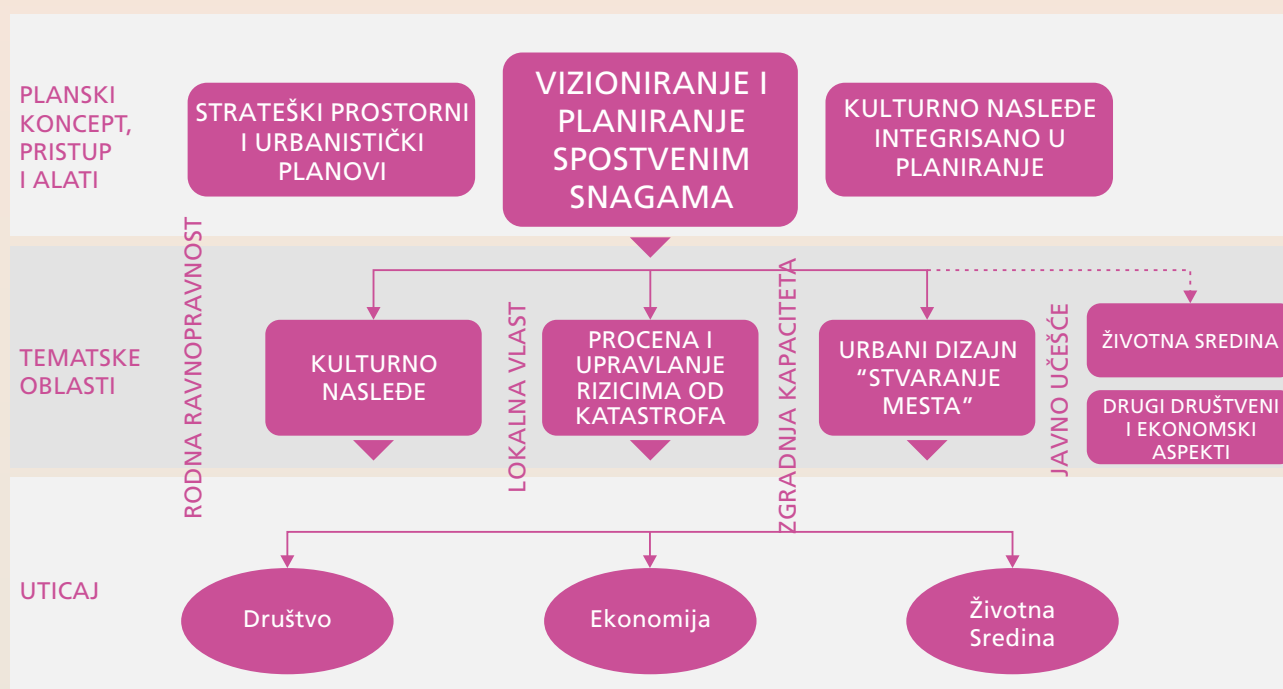
Prvi Zakon o prostornom planiranju je na Kosovu usvojen 2003. godine.

Elementi Zakona o prostornom planiranju iz 2003. godine

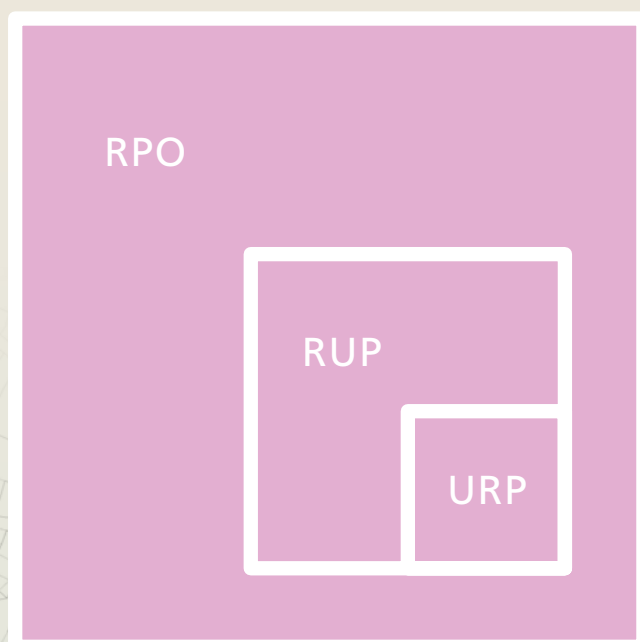
Planski instrumenti koje je zahtevao ovaj Zakon na **nacionalnom nivou** bili su **Prostorni plan Kosova (PPK)** i **Prostorni planovi specijalnih zona (PPSZ)**.

Na opštinskom nivou:

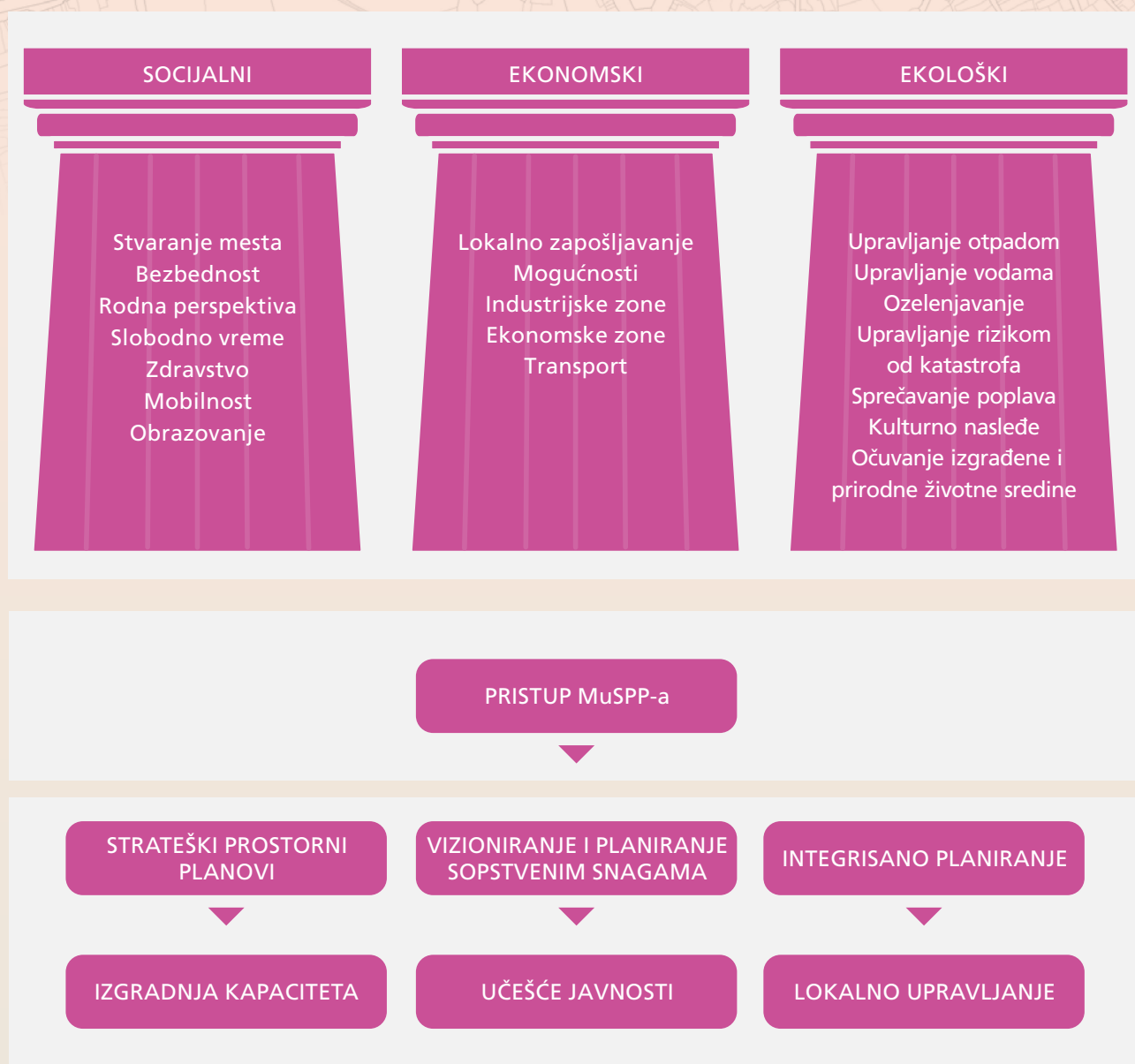
- Razvojni plan opštine (RPO),
- Razvojni Urbanistički planovi (RUP) i
- Urbanistički regulacioni planovi (URP).

Razvojni plan opštine je dugoročni plan za celu opštinu. Razvojni urbanistički plan je za urbanu oblast i predstavlja deo Razvojnog plana opštine. Urbanistički regulacioni plan se odnosi na specifičnu zonu unutar Razvojnog urbanističkog plana, kao što je prikazano na donjem dijagramu. Planovi na lokalnom nivou treba da budu u skladu sa planovima na centralnom nivou.

Razvojni planovi opština su **integrisani planovi** koji uzimaju u obzir potrebe cele zajednice: socijalne, ekonomske i ekološke. Ključni stubovi opštinskog planiranja su prikazani u donjem tekstu:

Implikacije novog Zakona o Prostornom Planiranju

Prema novom Zakonu o prostornom planiranju iz 2013. godine, RPO postaje strateški dokument koji uključuje iste procese kao i pre, prikupljanje podataka, izradu profila, utvrđivanje ciljeva i vizioniranje za određivanje strateških prioriteta. RUP i URP nisu više potrebni. Umesto njih, uvedene Mape zoniranja opština (MZO) koje predstavljaju prevođenje strateških prioriteta RPO u pogledu korišćenja zemljišta, koje uključuju mape sa akcionim planovima, kroz sistem zoniranja. U okviru MZO mogu da se prave Detaljni regulacioni planovi za specifične oblasti, ukoliko se to smatra potrebnim.

RPO	MZO
Profilisanje Ciljevi/Vizioniranje Strateški Prioriteti	Zonalne Mape korišćenja zemljišta Detaljni regulacioni planovi za specifične oblasti (ako je potrebno)

MuSPP zajedno sa drugim uključenim stranama još uvek radi sa MŽSPP na izradi administrativnih uputstava koja će omogućiti primenu ovog novog Zakona.

Opština Mališevo i MuSPP testiraju implikacije novog Zakona o Prostornom Planiranju iz 2013

OPR za Mališevo je prvi plan koji je urađen u kontekstu izmena koje su izvršene u novom Zakonu o prostornom planiranju iz 2013. godine.

Bivši gradonačelnik opštine Mališevo je objasnio sledeće: *‘Izrada RPO za Mališevo je najpre poverena italijanskoj kompaniji. Posle godinu dana opština nije bila zadovoljna onim što je urađeno, niti troškovima. Posle sastanka sa MuSPP-om i pošto su videli kako program funkcioniše, opština je odlučila da raskine ugovor i izradi RPO sopstvenim snagama uz pomoć MuSPP-a. Na taj način planeri bi izgradili sopstvene kapacitete pa bi bili u stanju da takve planove sami urade, pri čemu bi troškovi bili smanjeni.’*

RPO za Mališevo je pilot projekat koji je rađen paralelno sa izradom administrativnog uputstva o RPO (proizašlom iz novog Zakona o prostornom planiranju). On može da postane prvi RPO na Kosovu koji je u skladu sa novim propisima.

USVAJANJE PLANOVA

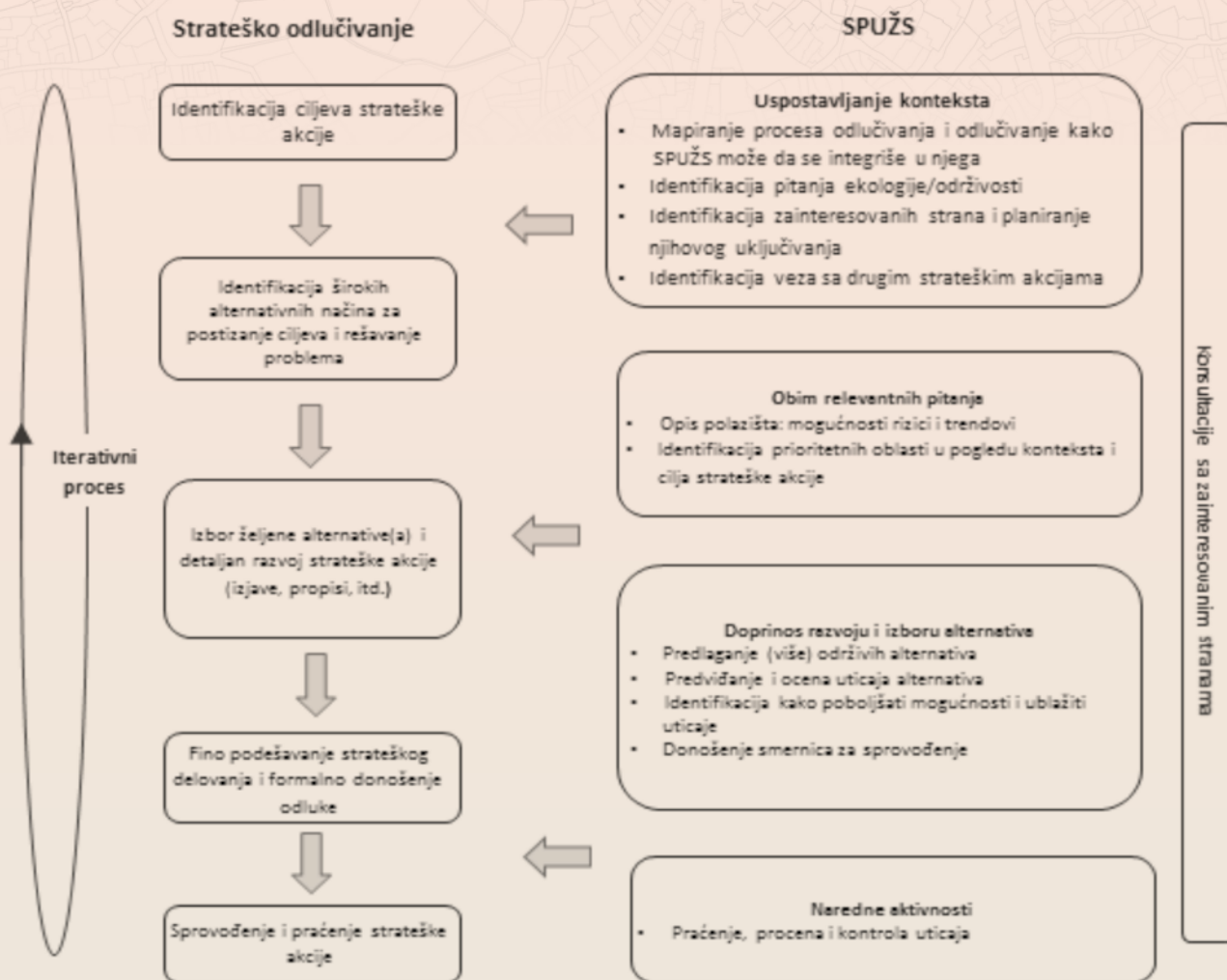
Pre usvajanja RPO u skupštini opštine, on mora da bude poslat MŽSPP da bi se obezbedila usklađenost sa Prostornim planom Kosova i prostornim planovima za zaštićene zone (ako je to slučaj za dotičnu opštinsku teritoriju).

MuSPP je pomagao opštinama da dobiju saglasnost za svoje RPO time što obezbeđuju kontrolu kvaliteta planova pre nego što oni budu formalno poslani relevantnom organu, a time i posledične saglasnosti između centralnih i lokalnih organa koji se bave planiranjem.

STRATEŠKA PROCENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU (SPUŽS)

SPUŽS je proces koji je dizajniran da obezbedi da značajni ekološki efekti koji proizilaze iz predloženih planova i programa budu identifikovani, procenjeni, ublaženi, podvrgnuti učešću javnosti i da budu uzeti u obzir od strane kreatora odluka i praćeni. SPUŽS je postao važan instrument koji pomaže da se postigne održiv razvoj u planiranju i kreiranju politike. Kao takav, SPUŽS je koristan proces koji pomaže donošenju odluka tokom izrade planova na Kosovu.

Evropska direktiva o SPUŽS (2001/42/EC) je usvojena kao deo kosovskog zakonodavstva kroz kosovski Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu iz 2010. godine. Prema tom zakonu, „svrha SPUŽS je da se obezbedi da ekološke posledice budu identifikovane i procenjene u toku izrade, a pre usvajanja određenih planova i programa“. Razvojni planovi Opština su među dokumentima koji prema zakonu moraju da sprovedu SPUŽS.

SPUŽS kao deo procesa strateškog planiranja © UNEP (2014) Integracija usluga ekosistema u Strateškoj Proceni Uticaja na Zaštitu Zivotne Sredine: Vodič za praktičare

Kosovski propisi o SPUŽS slede **opšte načelo** da proces SPUŽS treba da bude sproveden **paralelno** sa procesom izrade plana za koji se vrši procena i on treba da bude završen pre nego što plan bude usvojen da bi se unele potrebne promene ili korekcije u plan.

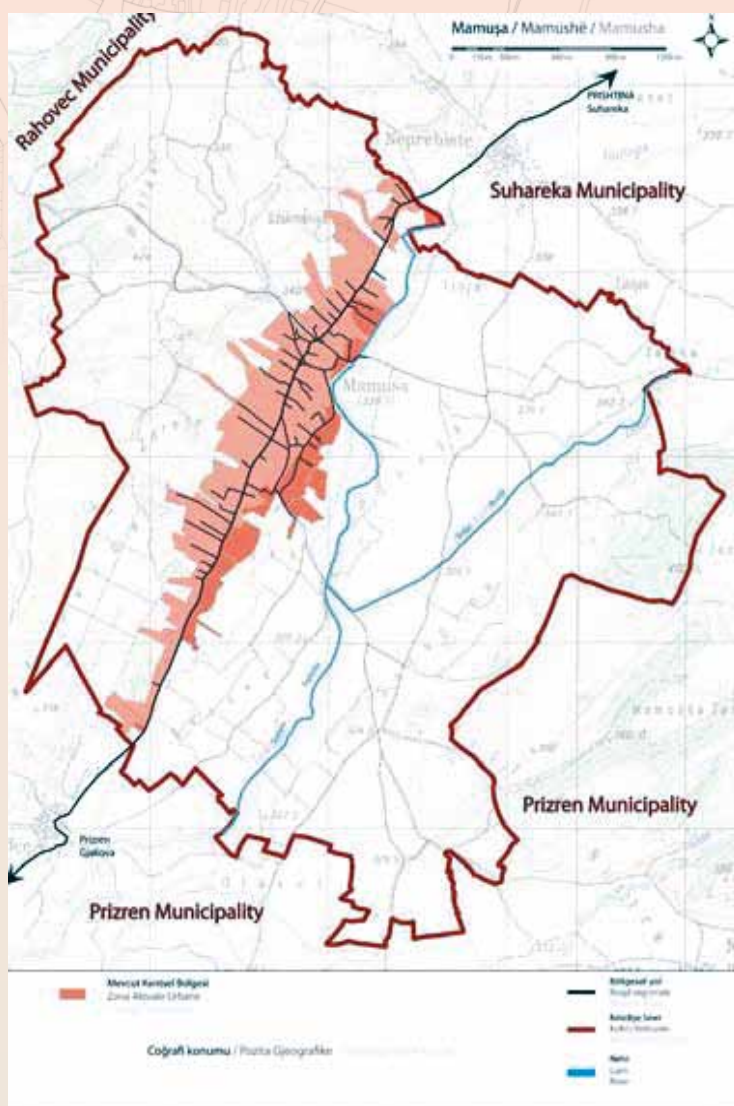
MuSPP je organizovao **pilot projekat** za uvođenje SPUŽS u RPO **Junik**, paralelno sa donošenjem propisa o SPUŽS, a to je omogućilo da ti procesi budu sprovedeni. SPUŽS je bio novi postupak za MŽSPP i pilot projekat je bio veoma dragocen za Ministarstvo i pokazao im je kako SPUŽS može da se uvede.

Drugi SPUŽS čiju je izradu pomagao MuSPP urađen je u Elez Hanu i to je bio prvi SPUŽS koji je urađen pošto je uredba postala zakon. Zatim za sledeće RPO koji su urađeni sopstvenim snagama u Gračanici, Partešu, Mamuši i Mališevu, stručnjaci MuSPP-a su pomagali opštinama da urade SPUŽS paralelno sa izradom RPO, a MuSPP nastavlja da ohrabruje opštine da to urade kroz formulisanje smernica za SPUŽS.

Na svakoj od radionica tokom perioda izrade i konsultacija RPO, **postojala je grupa koja je radila samo na SPUŽS**. Iako je u nekim slučajevima bilo potrebno malo više vremena da opštinsko osoblje uvida vrednost SPUŽS budući da su ekološka pitanja integralni deo RPO, tokom razvoja SPUŽS njihova vrednost je realizovana.

U Juniku je na primer prilikom raščišćavanja prostora za razvoj Parka Moronica, bilo je planirano da se ukloni svo drveće osim jedne vrste. SPUŽS je ukazao da bi to nanelo štetu svoj flori i fauni i poremetilo ekološku ravnotežu, pa se zbog toga odustalo od seče tog drveća i ono je ostalo u parku. SPUŽS je takođe pokazao da bi radovi na rekonstrukciji korita reke Erenik doveli do toga da voda bude previše plitka čime bi se prouzrokovalo uginuće ribljeg fonda, tako da je dubina vode promenjena pri čemu su napravljeni bazeni za ribu.

U Prizrenu je izrada RPO poverena profesionalnoj kompaniji a MuSPP je pomogao opštini da retrospektivno uradi SPUŽS, kao što je to bio slučaj u Orahovcu, posle čega su ekološka pitanja koja je pokrenuo SPUŽS morala da budu uneta u RPO. SPUŽS su važne studije koje će pomoći procesu donošenja budućih odluka u opštinama i koje su posvećene poboljšanju društveno-ekonomskog i ekološkog učinka RPO.

Strateška procena uticaja na životnu sredinu za Mamušu
Slika © Opštinski plan razvoja 2014 - 2023

Strateška procena uticaja na životnu sredinu (SPUŽS) za Orahovac

Stručnjak MuSPP-a je obučavao opštinsko osoblje u vezi izrade SPUŽS i pružao pomoć pri njegovoj izradi.

Shptejim Mustasfa, opštinski arhitekta je kazao: *SPUŽS je bio velika novost za nas, a MuSPP nas je učio najboljim praksama, posle čega nam je pružao pomoć u vezi vršenja procene. SPUŽS je u velikoj meri povećao ekološku svest.*

Dobijanje najboljeg od GIS-a

GIS (Geografski informacioni sistem) je ključni planski alat koji opština može da koristi za mapiranje podataka iz bilo kog sektora. To je alat koji se koristi za izradu mapa i koji omogućava geo-lokalizaciju, upoređivanje i analizu podataka. To može da pomogne razumevanju teritorije, pitanja unutar teritorije, identifikaciju nedostataka i na taj način **pomogne donosiocima odluka pri kreiranju politika**.

Kada su podaci, kao što su oni iz popisa stanovništva ili anketa, potrebni za izradu opštinskog profila ili za druge opštinske studije ili istraživanja, prikupljeni iz određenih oblasti i uneti u sistem, on će razdvojiti te informacije prema temi i napraviti mapu. Ponekad je na raspolaganju malo podataka. U Mamuši na primer, koja je nova opština, nije bilo raspoloživih podataka tako da je **MuSPP pomogao opštini da sprovede detaljnu socijalno-ekonomsku anketu, od vrata do vrata, u cilju dobijanja podataka koji će biti uneti u GIS radi izrade više mapa, uključujući mapu predloga.**

Sesija
GIS
Obuke

MuSPP je bio efektivan u pružanju osnovne i napredne obuke za korišćenje GIS-a u svih 12 opština, i Administrativne Kancelarije Severne Mitrovice (AKSM).

Agim Radoniqi, zamenik direktora Odeljenja za prostorno planiranje, izgradnju i stanovanje, dao je sledeći komentar: *'Važno je da nastavimo sa jačanjem kapaciteta opštinskih planera. MuSPP je obučio mnoge planere da koriste GIS koji će biti potreban za nove Zonalne karte opština. Ali GIS usluge će verovatno biti obezbeđene na regionalnom nivou pošto ne mogu sve opštine da priušte sebi GIS softver i licence. Važno je da imamo kompetetne planere koji mogu da obezbede izradu planova uz učešće što šireg spektra ljudi. Potrebni su nam dobri i praktični planovi koji će da privukul investitore na Kosovo.'*

MuSPP, 'Ruku pod ruku sa opštinama'

Pristup MuSPP-a radu sa opštinama

MuSPP je bio usredsređen na izradu razvojnih planova sa posebnim fokusom na kvalitet životne sredine i unapredio je stanje kroz:

- Razvoj kapaciteta za izradu i sprovođenje planova;
- Korišćenje transparentnih i učesničkih pristupa;
- Uvođenje pristupa učenja kroz rad pri čemu je pružana višegodišnja savetodavna podrška u toku rada, da bi se promovisalo lokalno vlasništvo;
- Korišćenje skromnih investicionih programa za stimulaciju podrške i obezbeđivanje opipljivih rezultata;
- Dokumentovanje i širenje ključnih iskustava;
- Pristup koji uvažava ravnopravnost polova;
- Paralelnu podršku centralnim institucijama koje će zauzvrat podržavati lokalne uprave.

MEMORANDUM O RAZUMEVANJU ZA OPTIMALNO OPŠTINSKO VLASNIŠTVO

MuSPP je potpisao Memorandum o razumevanju (bilateralni međusobni sporazum) sa svakom od partnerskih opština, koji utvrđuje odgovornosti obe strane u okviru MuSPP-a. On obuhvata rezultate koje su obe strane postavile kao cilj i potvrđuje institucionalne aranžmane i kao takav predstavlja osnov za sporazum između MuSPP-a i svake od opština.

OBUKA NA RADNOM MESTU ZA OPŠTINSKE PLANERE

U prvoj fazi, MuSPP je u početku obezbedio obuku na radnom mestu obezbeđujući jednog međunarodnog i dva lokalna stručnjaka u šest sekundarnih gradova Kosova: Peć, Gnjilane, Mitrovica, Uroševac, Prizren i Đakovica.

U MuSPP2, specijalizovani stručnjaci za pitanja kao što su mobilnost, kontrola razvoja i procena i upravljanje rizicima od katastrofa (DRAM) su kružili između opština. U toku druge i treće faze MuSPP-a uključeno je još sedam opština: Junik, Mališevo, Gračanica, Elez Han, Parteš, Mamuša i Orahovac. U toku treće faze, u svakoj od dvanaest opština bio je po jedan službenik MuSPP-a na terenu.

Ova kombinacija međunarodnih i lokalnih savetnika za planiranje za podršku opštinskim timovima za planiranje u njihovom svakodnevnom radu omogućila je interesantno radno okruženje uz razmenu iskustava i izgradnju kapaciteta opštinskih timova za planiranje.

MuSPP JE UVEO "PLANIRANJE SOPSTVENIM SNAGAMA" I OMOGUĆIO DA TO POSTANE REALNOST

MuSPP je radio sa opštinskim planerima i drugim opštinskim službenicima i jačao njihove kapacitete za izradu RPO, RUP i URP 'sopstvenim snagama' umesto da njihovu izradu poveri profesionalnim kompanijama. Ako je zbog nedostatka kapaciteta opština ipak morala da poveri izradu plana nekoj kompaniji, tada je MuSPP obezbedio da opštinski planeri tesno sarađuju sa tom kompanijom, prateći svaki korak izrade plana i obezbeđujući primenjivanje potrebnih tehnika za participativno prostorno planiranje. Ovakav pristup je imao veliki uticaj na razvoj kapaciteta uključenih strana, povećavajući vlasništvo nad dokumentom, a time i izgleda za njegovu realizaciju. Primena inkluzivnog i participativnog procesa pri izradi opštinskih planskih dokumenata dovela je do veće interakcije između lokalnih i centralnih vlasti, civilnog društva, mladih, žena i poslovne zajednice. Interesantna karakteristika ovakvog pristupa bila je njegovo ponavljanje u drugim opštinama koje su takođe želele da koriste metodologiju MuSPP.

MuSPP je pomagao opštinama da urade svoje RPO koristeći alat vizioniranja koji je MuSPP pripremi, a koji je predstavljen u donjem tekstu:

Da bi se napravila vizija za opštinu, najpre se moraju prikupiti potrebe i ideje građana, koje se zatim analiziraju da bi se utvrdila ključna pitanja za dotičnu oblast. Zatim vizija mora da se mapira, posle čega sledi dobijanje komentara i diskusija od lica koja su učestvovala u njenom kreiranju. Ovaj proces treba da se nastavi dok se ne postigne sporazum, posle čega se vizija predstavlja javnosti da bi se dobilo mišljenje javnosti. **Uloga opštinskih planera ovde je da pomognu proces učesničkog planiranja i da pretvore ideje zainteresovanih strana u prostorni plan.**

Opštinski planovi u čijoj je izradi učestvovao MuSPP:

RPO u svih dvanaest opština

SPUŽS za procenu uticaja na životnu sredinu za 8 RPO

Izveštaj o proceni sprovođenja RPO u Peći, Juniku, Uroševcu; radi se tamo gde RPO postoji već neko vreme, a procenom se utvrđuje šta je urađeno, a šta nije

'Nova generacija' RPO počevši sa pilot projektom u Mališevu

RUP i URP u okviru RPO, na primer u Elez Hanu i Peći

Studija o upravljanju vodama u Elez Hanu

Planovi upravljanja čvrstim otpadom u Elez Han i Juniku

Razvojni Plan Opštine (RPO) Orahovac

Službenici MuSPP-a radili su sa planerima u Orahovcu od samog početka izrade njihovog RPO. Izrada RPO je poverena profesionalnoj kompaniji, ali je MuSPP pomagao opštini u nadgledanju rada kompanije i obezbeđivanju kontrole dobrog kvaliteta u svim fazama procesa.

Sylejman Dakaj iz Odeljenja za urbanizam kaže: „Saradnja sa MuSPP-om je bila odlično radno iskustvo. Naučili smo puno. Službenici MuSPP-a na terenu su nas pratili i vodili tokom celog projekta. To je bilo potpuno novo iskustvo. Zajedno smo po prvi put definisali potrebe zajednice. Opština će u buduću nastaviti sa ovim učesničkim pristupom na drugim opštinskim projektima, pošto je MuSPP izgradio naše kapacitete da to možemo da uradimo.”

Mamuša koristi GIS tehnologiju za RPO i SPUŽS

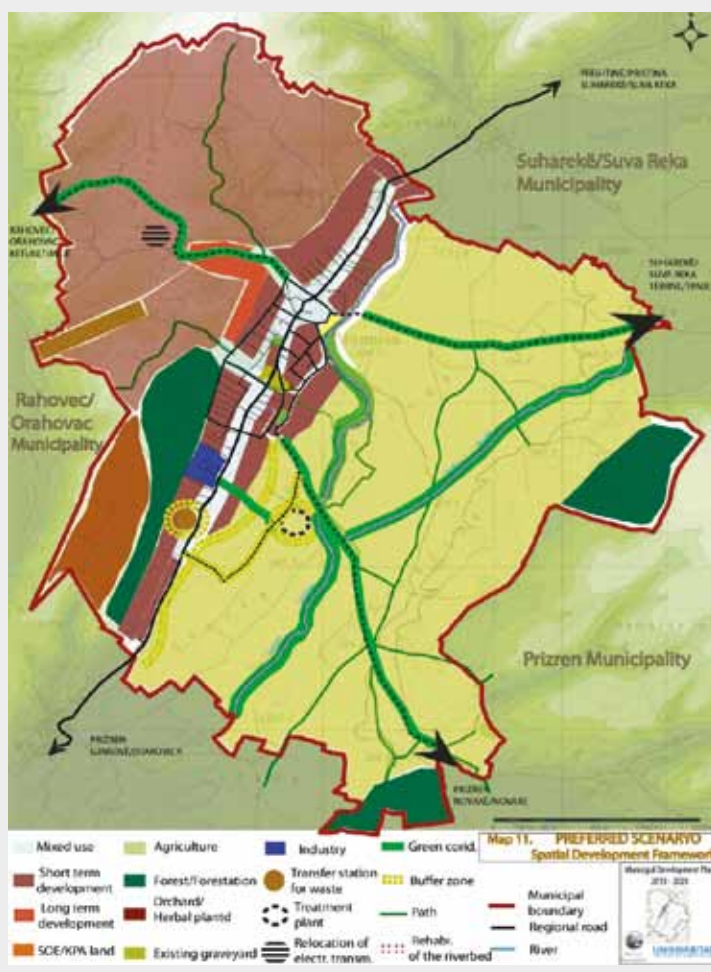
Obuka u vezi korišćenja GIS tehnologije, koju je između ostalih sproveo MuSPP, kao i pomoć u toku rada koja je pružana planerima iz opštine Mamuša, omogućila je opštini da uradi svoj Razvojni plan opštine i Stratešku procenu uticaja na životnu sredinu (SPUŽS) koristeći GIS tehnologiju.

Na primer, urađena je baza podataka koja sadrži informacije prema sektorima, kao što su životna sredina, stanovanje, infrastruktura, otpad i voda, koja je uneta u GIS. Većina opštinskih odeljenja je dala svoj doprinos dostavljanjem potrebnih podataka. Koristeći GIS ti podaci su zatim transformisani prema sektorima u slojevima u obliku mape. Strateški prioriteti RPO bili su da se obezbede otvoreni ozelenjeni javni prostori i proširi razvoj poljoprivrednih aktivnosti.

G-đa Esra Osi, jedan od planera iz opštine Mamuša koja je radila sa timom MuSPP-a objasnila je da je Mamuša *nova opština koja je zvanično formirana 2008. godine po isteku perioda pilotiranja. Lokalni planeri su tražili podršku verskih lidera od samog početka njihovih aktivnosti da bi uključili građane u prostorno planiranje. Posle radionice vizioniranja za Mamušu, počelo se sa prikupljanjem podataka za RPO. Urađen je SPUŽS paralelno sa RPO, onako kako je preporučio MuSPP, tako da se uključivanje potrebnih izmena ili ispravki procene plana može da se završi pre njegovog usvajanja u cilju povoljnog uticaj na životnu sredinu.*

RPO za period 2014-2023 predviđa podelu zemljišnih resursa između poljoprivrednih, prirodnih i naseljenih oblasti. Prostorni okvir plana ima za cilj očuvanje visoko-kvalitetnog zemljišta za poljoprivredu. U isto vreme, on pokušava da ispuni zahteve rastuće populacije kroz zgušnjavanje i umereno širenje. Uopšte posmatrano urađeni SPUŽS je zaključio da je plan razvoja usmeren ka poboljšanju postojeće situacije, ekonomske i ekološke. Aktivnosti i komponente plana ne sadrže nijedan značajniji negativan uticaj na životnu sredinu. Nasuprot, analiza pokazuje da ako se sadašnji plan ne bude sprovodio, onda je verovatno da će ekološka situacija nastaviti da se pogoršava.

Izabrani scenario RPO-a
Opštine Mamuša

Slika © Razvojni Plan Opštine
2014 -2023

Procena i Upravljanje Rizicima od Katastrofa (PURK)

Praksa je pokazala da se u zemljama u tranziciji, kao što je to slučaj i na Kosovu, postupanje u slučajevima katastrofa dobija na značaju tek kada dođe do katastrofe. MuSPP je podržao opštine Uroševac i Gnjilane da integrišu PURK u planiranje i razvoj svoje politike.

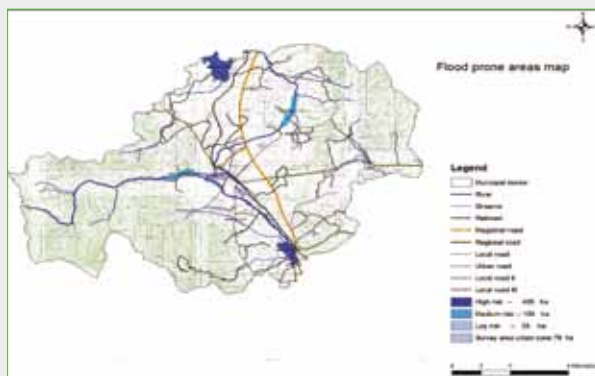
MuSPP je takođe pomogao opštinama u **pipremi Strategije za procenu i upravljanje rizikom od katastrofa**. Da bi se dopunila strategija, takođe je obezbeđena obuka, a kao deo procesa planiranja sprovedena je anketa.

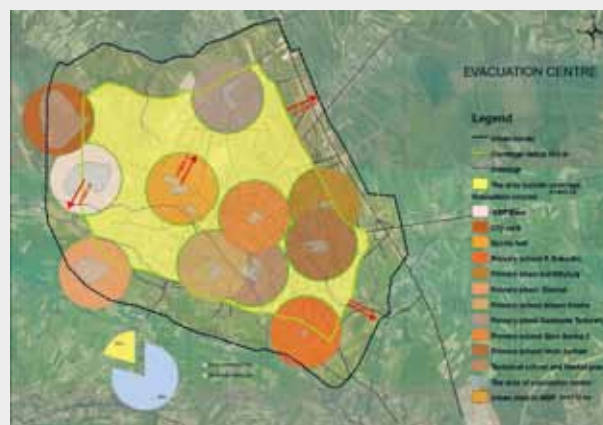
Sprovođenje studije o PURK

U 2010. godini MuSPP je organizovao obuku za podizanje svesti o ublažavajućim merama uticaja poplava kroz projekat kapitalne investicije (PKI) o smanjenju poplava, a koji je takođe sproveo MuSPP u **Uroševcu**.

Karta oblasti ugroženih od poplava i plan evakuacije koji proizlazi iz studije o PURK za Opštinu Uroševac

Studija u urbanoj oblasti Gnjilana odnosila se na identifikaciju opasnosti, ugroženosti zona i oblasti koje su podložne katastrofama, uz utvrđivanje smernica i upravljanja za njihov budući razvoj.

Radionice o simulaciji zemljotresa kao i o razvoju mera koje treba da ublaže uticaj zemljotresa, održane su u **Gnjilanu** kao deo ove studije.

Uključivost Projekata Kapitalnih Investicija (KIP)

Urbanističko planiranje može da bude prilično apstraktna aktivnost pošto na početku nema ničeg što bi moglo da se vidi osim prilično velikog izveštaja. Njegovo povezivanje sa vrlo vidljivim i opipljivim projektima koji pokazuju načela učestvovanja, sufinansiranja, dizajna i javne koristi, obezbeđuje niz dragocenih potencijalnih koristi, pa je stoga veoma bitno. Neke opštine su na početku uvidele da teško ide uključivanje pripadnika različitih sektora društva koji učestvuju u procesu planiranja. Projekti kapitalnih investicija su obezbedili realan cilj ljudima u opštini kome treba stremiti, što je bila snažan podsticaj da se pomogne uključivanju ljudi.

Gazmend Muhaxheri, gradonačelnik Peći je nedavno primetio, *'Naš način razmišljanja je promenjen, cela administracija misli različito, učestvovanje građana u planiranju je izvršilo uticaj'*.

Elez Han, 'Informisanje u cilju uključivanja'!

Jedan od najvažnijih aspekata pristupa MuSPP prostornom planiranju je uključivost.

Ovo je svakako primenilo opštinsko osoblje Elez Hana.

Lokalna TV stanica je najvažniji izvor informacija za zajednicu, a opština ju je maksimalno iskoristila koristeći popularnu lokalnu TV informativnu stanicu, kao i njene kontinuirane vesti u cilju alarmiranja **lokalne zajednice o potrebama za dobijanje njihovih predloga** za naredne prostorne planove Elez Hana, i da ih pozove da učestvuju u njihovom izrađivanju. Lokalne novine i nacionalni časopisi Koha Ditore i Zeri su takođe iskorišćeni u tom cilju. Dok, Facebook je korišćen da se pozovu mladi ljudi, najpre na radionice, a zatim na konsultacije o predloženim planovima. Inicijalni pozivi su praćeni pozivanjem od vrata do vrata. Rasturani su leci, ne samo da bi pozivali ljude na sastanke, već i da bi se ljudi informisali o rezultatima posle sastanaka. To je bio pravi podvig opštinskih planera koje je podržavao MuSPP da bi se uključili svi lokalni učesnici, opštinski službenici, škole, zdravstvo i poslovne zajednice, zaposleni u fabrici, civilno društvo, lica sa posebnim potrebama, vlasnici prodavnica i restorana u oblasti kao i šira javnost. Ovo uključivanje je izvršeno kroz radionice dizajniranja gde su učesnici mogli da izraze svoje ideje za uređenje centra grada, kroz javne diskusije i sastanke, tako da su izbor projekata i njihov razvoj prošli kroz transparentan, sveobuhvatan i učesnički proces. Ukupno, 270 ljudi je prisustvovalo najvećem javnom sastanku.

Ilmer Suma iz NVO Handikos bio je jedan od onih koji su učestvovali u ovom procesu. On je objasnio da je, *„MuSPP bio jedini program koji je zaista uključio potrebe članova zajednice sa posebnim potrebama. Uvek smo bili pozvani. Ostali su uradili to radi reda, ali MuSPP je radio sa svojim kolegama u opštini da bi obezbedio 80 do 90% pristupa ljudima sa posebnim potrebama njihovim kapitalnim projektima investicija. Tim je shvatio da su jedini ljudi koji mogu da testiraju da li su elementi za pristuposobama sa posebnim potrebama funkcionalni, su sami ljudi sa posebnim potrebama, pošto oni mogu realno da osećaju da li je pristup funkcionalan na način na koji ostali ne mogu. Od mene je traženo da testiram prilaze u centru grada i školske projekte, a sada opština zna da ako sam ja testirao neki prilaz i rekao da zadovoljavajući, tada imaju kvalitetan projekat“.*

Pored toga, na javnim raspravama o Urbanističkom regulacionom planu za centar grada, bilo je prisutno nekoliko žena, zbog čega je održana javna konsultacija za žene čija su mišljenja bila dragoceni doprinosi za završetak projekta.

Opština Orahovac uključuje sve škole u konkurs za identifikaciju najboljeg projekta za PKI MuSPP-a

Jačanje obrazovnih institucija i javnih prostora bio je strateški prioritet RPO u Orahovcu. Opština je organizovala konkurs za **sve škole** za identifikaciju najzaslužnijeg projekta koji će se investirati iz PKI MuSPP-a. Konkurs je imao za cilj da proširi uključivanje javnosti i podigne javnu svest među decom i nastavnicima. Pored izgradnje održivog školskog dvorišta, projekat je imao za cilj angažovanje školske zajednice u timski rad i unapredi dečiju maštu u pogledu urbanističkih pitanja, kao i da podigne ekološku svest. 26 škola u opštini podnelo je sedamnaest predloga.

Konkurencija je bila jaka, a na kraju je pobedio projekat za dve škole, jednu osnovnu i jednu srednju, pod nazivom, 'Održivo školsko dvorište u školama Xhelal Hajda - Toni i Hamëz Thaqi'.

Uključivanje zajednice u planiranje i izradu PKI u Mamuši

Esra Osi, planer iz Mamuše, objasnila je da 'Nije bilo lako uključiti ljude, posebno žene koje obično nisu učestvovala u javnim konsultacijama. Čak i na roditeljskim sastancima u školi, očevo su ti koji obično idu da se sretnu sa učiteljem, a ne majke. Javni sastanci su najavljivani u džamiji, a 500 pozivnica je podeljeno od vrata do vrata. U Mamuši ne postoji lokalni radio, već jedino prizrenaska lokalna TV stanica, pa je zbog toga korišćena internet stranica turske zajednice. Kada je predstavljen PKI, on je obezbedio vidljiv cilj, a oko 40 ljudi je došlo na javne sastanke, dok je više učenika iz škole prisustvovalo na kraju procesa.

Podeljen je upitnik na prvoj radionici, pri čemu se od učesnika, učitelja, školskih direktora, direktora za obrazovanje i opštinskog obrazovnog osoblja tražilo da odgovore na pitanje šta žele da vide; kakav je njihov san u pogledu školskog dvorišta? Na osnovu analize upitnika napravljen je projekat sa tri oblasti aktivnosti, druženje, sport i rekreacijakao i obrazovanje. Projekat je dostavljen učesnicima da bi dali svoje komentare, a kada su ti komentari priloženi, traženo je da opština i MuSPP odobre projekat.'

Priroda PKI

Tematska priroda PKI je u skladu sa strateškim prioritetima OPR. Projekti su sufinansirani u odnosu 50/50 od strane MuSPP i opštine, pa je stoga akcenat bio na skromnim projektima koji bi zaista napravili razliku unutar zajednice. MŽSPP je takođe davao svoj doprinos nekim od većih projekata. Osećanje vlasništva i učesnički pristup MuSPP-a su ohrabрили partnerske opštine MuSPP-a da uđu u 17 PKI, uključujući 7 demonstrativnih projekata.

U nekoliko slučajeva razvoj sredine oko škola bio je izabrani cilj. Školska dvorišta u Juniku, Orahovcu, Elez Hanu, Mamuši i Gračanici su pretvorena u oblasti koje mogu da koriste i škole i zajednice. U Peći je transformisano neformalno naselje Zatra. U Prizrenu, renovirani su i revitalizovani stara istorijska ulica i glavni trg, što je ohrabрило građane da renoviraju stare fasade i uključe nove poslovne aktivnosti. U Uroševcu je zeleni koridor povezao zelene oblasti, a rečno korito je sanirano da bi se sprečile poplave. Park Moronica u Juniku je dobio staze, a napravljeni su i prostori za posetioce. Postavljeni su ležeći policajci oko škole u Mitrovici, a drugi delovi grada su ozelenjeni. U Elez Hanu, centralna oblast ispred gradske većnice je renovirana, dok je u Mališevu izgrađen novi širi most, tako da ljudi mogu bezbedno da prelaze iz jednog dela grada u drugi.

Školsko dvorište u Orahovcu

Murat Kryeziu, direktor škole Hamëz Thaqi i njegova dva đaka, Nertila Krasniqi i Denis Kryeziu objasnili su kako se ovaj PKI odvijao.

Direktor Kryeziu kaže, „Mi smo prema đacima zauzeli veoma ozbiljan pristup objašnjavajući da je to multi disciplinarni projekat, koji će uticati ne samo na školu i đake, već i na zajednicu, uključujući mnoge poljoprivrednike koji mogu da izlažu svoje poljoprivredne proizvode u novom prostoru. Projekat je školi doneo nove kvalitetne načine učenja. Škola sada ima bolji izgled a đaci bolje uče. Šezdeset procenata koncepata koje su predložila deca su realizovani, tako da je njihova vizija urodila plodom, oni su srećni, a disciplina je poboljšana”.

Školski tim škole Hamëz Thaqi

Kratak opis procesa izrade PKI

- Mogući projekti se biraju iz strateških prioriteta RPO i ocenjuju prema kriterijumima za sprovođenje MuSPP projekta;
- Vizionarstvo i konsultacije sa učesnicima pomažu identifikaciji budućih PKI;
- Kada je PKI odabran i projektovan, potpisuje se sporazum o saradnji između MuSPP i dotične opštine;
- Opština pokreće tenderski proces za radove u cilju realizacije projekta.

Izgradnja i praćenje školskih dvorišta u okviru PKI za Orahovac

MuSPP konstantno prati dobitnika tendera tokom realizacije projekta da bi se obezbedio kvalitet radova.

Bio je raspisan javni tender za izbor kompanije koja će realizovati PKI na kojem je pobedio izvođač iz Mališeva.

Lum Kastrati, arhitekta izvođačke kompanije

G. Zujvaj je kazao: *“MuSPP nas je savetovao i pratio naš rad. Bili su veoma striktni, morali smo da se držimo projekta, ali je bilo mnogo lakše realizovati projekat nego što je to obično slučaj, jer je bio sveobuhvatan sa preciznim uputstvima. Bilo je dobro raditi na projektu za škole i lokalnu zajednicu, koji je uključivao ozelenjavanje u cilju poboljšanja životne sredine. Saradnja između nas, opštine i MuSPP je bila veoma dobra tokom realizacije projekta”.*

Blerim Zujfaj, izvođač

Kvalitet je bio najvažniji u Elez Hanu

Kompanija Nasrulla Krasniqija je dobila na tenderu za uređenje centra grada u okviru PKI za Elez Han. On je rekao: *‘Ovo je prvi projekat koji sam uradio sa opštinom i MuSPP-om, i to je bilo prvi put da sam imao klijenta koji prati kvalitet rada moje kompanije. Nadzorni organ opštine i MuSPP davao mi je savete i pomagao mi da poboljšam moje standarde. Planovi su urađeni uz učešće ljudi i bili su veoma precizni i sve je moralo da se uradi onako kako treba. Ovaj projekat je veoma vidljiv jer se nalazi u centru grada, a kvalitet rada koji smo obavili nam je omogućio više poslovnih mogućnosti.’*

Uticaj PKI

PKI su uticali na više sektora zajednica u kojima su sprovedeni. Priroda projekta je ono, a ne njegova veličina, što obično određuje uticaj.

Kretanje, bezbednost, urbana integracija, pristup svim uslugama i mestima, vodosnabdevanje, zaštita i očuvanje životne sredine i regeneracija centra grada su neka od ključnih pitanja kojima su PKI doprineli. Svi su poboljšali kvalitet života građana.

Sređivanje puteva

Renoviranje **mosta u Mališevu** bio je projekat koji je imao uticaj na celu zajednicu jer je to jedini most preko reke koja deli grad na pola, tako da ga svi koriste. Most je sada širi, sa trotoarima za pešake i sa manje zagušenja za automobile. S druge strane, ležeći policajci oko škole u Mitrovici utiču samo na vozače motornih vozila koji koriste taj put.

Školska dvorišta, igrališta i okupljanje zajednice

Projekti koji su uključivali razvoj školskih dvorišta i igrališta ne samo da su imali veliki uticaj na osoblje, decu i roditelje, već i na druge škole koje su dolazile da se bave sportskim aktivnostima ili učestvuju u međuškolskim kulturnim aktivnostima. Projekti školskih dvorišta i igrališta uključivali su zajedničke parkovske sredine za javnost, kojoj je obično dozvoljeno da koristi sportske i parkovske objekte posle završetka nastave i tokom vikenda, tako da je projekat imao veliki uticaj na lokalnu zajednicu. Renoviranje škole i školskog dvorišta u Radevu je imalo ogroman uticaj na učenike, tako što je okupilo multi etničku zajednicu.

Pešački mostovi i reke u gradovima

Ovo je imalo najveći uticaj na lokalne zajednice koje ih najviše koriste, ali u nekim slučajevima kao što je to u Peći, put je deo šireg projekta koji preseca grad i nastavlja prema planinama.

Staze i objekti za posetioce u seoskim sredinama/nacionalnim parkovima

Park Moronica u Juniku ima novi prilazni most, otvoreno pozorište, prostor za kampovanje i staze oko parka, što privlači ne samo lokalno stanovništvo, već i stanovnike susednih gradova koji vikendom dolaze i koriste staze.

Kulturno nasleđe

U Prizrenu su dva MuSPP-a sufinansirala projekte u istorijskom centru grada. Projekat ulice Kovači je za cilj imao zatvaranje ulice za saobraćaj i renoviranje javnog prostora, što je imalo suštinski uticaj. Poslovne aktivnosti se dobro odvijaju sa puno lokala i mnogo posetioca koji tuda prolaze svakog dana, vlasnici su motivisani da restauriraju istorijske fasade zgrada. Dok, kafići i prodavnice pored ulice su izuzetno popularni tokom filmskog festivala Dokufest.

Uticaj PKI za školska dvorišta u Orahovcu

Đaci su rekli da je podignuta ekološka svest. Pre je dvorište korišćeno za bacanje smeća, dok sada postoje kante za smeće koje đaci koriste i razmišljaju o održavanju čistoće. Oni uživaju da učestvuju u takmičenju iz crtanja i konsultativnim sastancima. Đaci su takođe uključeni u internet istraživanje da bi se pronašli dobri primeri školskih dvorišta iz celog sveta koji bi ih inspirisali. Jedan đak je napravio video sa najboljim primerima i pokazao ga drugoj deci.

Murat Kryeziu, direktor škole Hamez Thaqi je objasnio: „Sada imamo dva sporska terena za sve koji mogu da koriste asfaltiran teren za košarku, rukomet i odbojku i travnati fudbalski teren standardne veličine sa odgovarajućim drenažnim sistemom i klupama na kojima gledaoci mogu da sede. Imamo 300 metara staza i spoljašnju učionicu/pozorište gde održavamo ne samo časove na otvorenom tokom leta, već je to istovremeno i pozornica za predstave i koncerte. Deca su nacrtala mural na 150 metara zida, pri čemu postoji i parking prostor. Babe i dede sa svojim unucima koriste dvorište kao park preko vikenda, zajedno sa grupama koje se bave sportom na sportskom terenu, dok se tu okupljaju majke koje dovode i odvoze decu iz škole“.

‘MuSPP se povezuje sa dobrim radom i to je svakako i naše iskustvo ovde. Tehnike koje smo naučili koristićemo na drugim projektima. Bilo je dobro što smo imali arhitektu na licu mesta koji nas je pratio dok radimo, tako da smo napravili kvalitetan proizvod za našu zajednicu,’ zaključio je opštinski planer.

Od Planiranja do Realizacije

‘Junik je unikatan’

Junik je možda nova opština, ali je popločala mnoge puteve ka uvođenju sveobuhvatnije lokalne uprave i projekata koji su od koristi za lokalnu zajednicu, radeći zajedno sa MuSPP koji je uvek bio tu da iz drugog plana daje smernice i stručne savete koji pomažu planerima i stanovnicima Junika da ostvare svoje ciljeve

Gradonačelnik Junika, Agron Kuqi je objasnio da: *„Saradnja opštine sa MuSPP-om je bila višedimenzionalna. Naš Razvojni plan opštine (RPO) bio je prvi na Kosovu koji je u potpunosti urađen sopstvenim snagama uz pomoć službenika MuSPP-a, i on je osnov za suštinski strateški razvoj u opštini. MuSPP je našim planerima pružio kapacitete za korišćenje učesničkog prostornog planiranja za dobrobit cele zajednice. RPO je otvorio nove mogućnosti, svi projekti koji su realizovani do danas proizašli su iz RPO. Naš budžet je zasnovan na RPO zbog toga što je RPO polazna tačka. On utiče na sva odeljenja, javne službe, ekonomski razvoj, šume, turizam i kulturu.”*

MuSPP je predstavio pilot Strateške procene uticaja na životnu sredinu (SPUŽS) da bi se testirali procesi u Juniku kada je novi zakon o SPUŽS usvojen 2010. godine.

Ferdone Tofaj, jedan od opštinskih planera je naglasila da *„Junik je bio samo selo u drugoj opštini i nije imao konkretne planove. Uvođenje prostornog planiranja bilo je novost i veliki zadatak. Pre MuSPP-a, princip je bio da opština treba da uradi planove i predstavi ih kao “fait accompli” (svršen čin). Sada je naš princip da zajednica mora da bude uključena od početka bilo kog prostornog plana ili strateške procene uticaja na životnu sredinu. Mi smo ‘učinili naš grad boljim’.*

Ceo koncept vizionarstva bio je fascinant. Ferdone su ubedili da učestvuje u vizionarskoj radionici.

‘To je zaista bila velika obaveza da se provede 5 dana u Ohridu daleko od porodice. Sedela sam kod kuće, bez posla, brinući se o deci. Posle učešća na vizionarskoj radionici bila sam motivisana i ohrabrena da nastavim da budem deo procesa. Počela sam da radim u opštini u Odeljenju za urbanizam, kao član tima za izradu RPO. Zatim sam pozvana na međunarodnu konferenciju u Beču gde smo predstavili primer prostornog planiranja u Juniku. To je bila brza promena za mene, od nedostatka znanja o prostornom planiranju do toga da sam postala deo celog procesa izrade i razvoja PKI, i dalje realizacije RPO i SPUŽS.

Koncept koji je razvijen na vizionarskoj radionici izazvao je pravu uzbunu kada je predstavljen zajednici. Opštinsko osoblje je išlo od vrata do vrata da bi informisali ljude i pozvali ih na javnu raspravu, tražeći od ljudi da zamole svoje prijatelje da pronađu ljude koristeći metod grudve snega.

‘Problem uključivanja većeg broja žena je rešen organizovanjem okruglog stola za žene, ali pitanje bilo kako naterati žene da dođu. Rešenje je bilo da se pozovu žene svih opštinskih službenika i da se traži od njih da povedu svoje prijateljice, pa je zahvaljujući tome došlo više od 70 žena. Od tada su druge javne organizacije kao što su lovci, šahisti i NVO iz zajednice koristili sveobuhvatan učesnički pristup koji je uveo MuSPP u njihove lokalne projekte.

Ne samo da su uspostavljene veze između opštine i zajednice, već i između opštine i Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje i drugih relevantnih resornih ministarstava. MuSPP je pomagao izgradnji mostova između nas na lak način, postupajući sa svim učesnicima na isti način, bez obzira odakle su dolazili.

MuSPP je pružio **intenzivnu desetodnevnu obuku** u cilju obučavanja planera kako da koriste **GIS** i da do kraja obuke mogu da prave mape koristeći GIS softver. Ove nove veštine biće korišćene za izradu zonalne karte koja je sada obavezna prema novom Zakonu o prostornom planiranju iz 2013. godine.

Dva projekta kapitalnih investicija su zajednički finansirana od strane MuSPP-a i opštine. Prvi je izgradnja školskog dvorišta. Proces izrade PKI je urađen uz uključivanje ključnih aktera u razvoj projekta kao što su đaci, roditelji, učitelji i aktivisti koji su učestvovali na dve radionice. Na prvoj radionici su kroz grupni rad napravljeni neki idejni predlozi u vezi lokacije projekta. Dobre strane, slabosti, mogućnosti i pretnje su identifikovani korišćenjem SWOT analize.

Školsko dvorište pre sprovođenja PKI

Na drugoj radionici napravljena su dva scenarija na osnovu rada i rezultata iz prve radionice. Amfiteatar je bio ideja mladih devojaka koje su prisustvovala radionici. Sugestije koje su date na drugoj radionici su kombinovane sa idejama sa prve radionice. Kao rezultat trećeg kruga, urađen je konačni scenario. Njega su uradili opštinski službenici uz podršku službenika MuSPP-a koji su pomagali kroz sve faze izrade i realizacije projekta. Projekat je prošao kroz sve faze usvajanja, javnu raspravu i konačni projekat. Višenamensko sportsko igralište koristi cela zajednica, a amfiteatar se koristiti za školske ceremonije dodele nagrada, modne revije, koncerte i priredbe koje uglavnom izvode đaci iz škola na teritoriji opštine.

Realizovan projekat rekonstrukcije sportskih terena i školskog dvorišta srednje škole "Kuvendi i Junikut".

Park Moronica

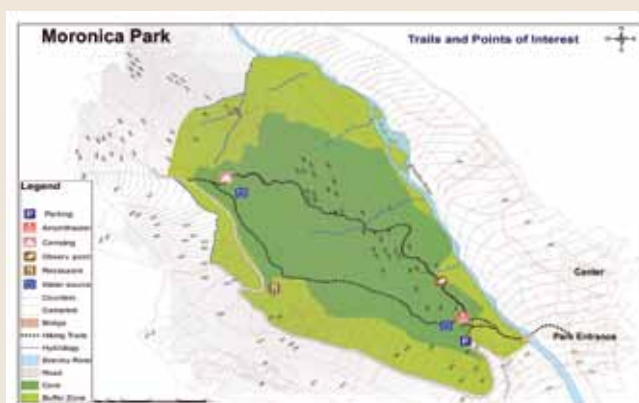

RPO za Junik i njegov akcioni plan su takođe identifikovali Park prirode Moronica kao oblast od interesa i prirodnu lepotu koja treba da bude očuvana i razvijana sa pažnjom. Ovaj razvoj je predmet drugog PKI koji je realizovan u Juniku. Moronica je jedna od glavnih karakteristika šumovitog i brdovitog reljefa, i ona predstavlja početak Juničkih planina koje se nalaze na jugozapadu Kosova. Projekat koji je dizajniran za Park prirode Moronica predviđa staze za šetnju i rekreaciju u Moronici, obogaćene sa drugim elementima koji omogućavaju povezivanje centra grada preko pešačkih mostova preko reke Erenik. Projekat je urađen korišćenjem istog učesničkog pristupa kao i školsko dvorište, sa lokalnom zajednicom, opštinskim osobljem, Univerzitetom u Prištini i drugim učesnicima. Projekat je posebnu pažnju posvetio očuvanju životne sredine.

Uticaj na lokalnu zajednicu je taj da je bilo više posetilaca koji dolaze u Junik i koriste usluge u gradu, kao što su prodavnice, kafei, restorani itd. Park koriste lokalni stanovnici i oni iz susednih mesta koji dolaze da bi šetali stazama ili da se bave drugim aktivnostima na otvorenom prostoru. Ljudi svih starosnih grupa dolaze na piknik, a kada đaci prvih razreda završe svoje časove i nauče abecedu, njihovi učitelji ih dovode u park na piknik da pevaju i igraju ispred svojih roditelja.

Prirodni teatar parka Moronica

PKI za školsko dvorište u Orahovcu

Uključivost u okviru projekta

Cilj PKI bio je da 'pomogne izgradnju održivih školskih dvorišta'. Učestvovala su dve 'pobedničke' škole: jedna osnovna i jedna srednja. Prvi zadatak bio je formiranje dve radne grupe sastavljene od nastavnika, đaka, roditelja, direktora škola i opštinskog osoblja.

Bedri Hoti, jedan od nastavnika iz škole Hamez Thaqi koji se bavio projektovanjem pomogao je deci da svoje ideje stave na papir. „Na neki način **svi đaci su bili uključeni**. Išao sam u svaki razred i tražio od dece da daju svoje ideje. Tražio sam od njih da zamisle svoje idealno školsko dvorište. Zatim sam okupio decu sa najboljim idejama i pomogao im da te ideje nacrtaju”.

Opštinska komisija i MuSPP su ocenjivali najbolje i najpraktičnije ideje, a opštinsko osoblje je uz pomoć MuSPP-ovih službenika **radilo sopstvenim snagama na izradi projekta**, što je povećalo njihove kapacitete.

Projekat je prezentovan u cilju **diskusije i davanja komentara u obe škole**. Na svakom od sastanaka bilo je prisutno od 30 do 50 ljudi, a njihove sugestije su dodate u projekat. Prisustvovali su i ljudi iz okolnih mesta jer su i oni bili korisnici projekta. Proces javne rasprave je ponovljen još dva puta, a na završnoj prezentaciji bilo je 200 ljudi, mnogi od njih đaci koji su želeli da vide konačni izgled projekta.

Pre i posle sprovođenja

Elez Han - MuSPP podržava sveobuhvatni pristup

U 2009. godini opština Elez Han i MuSPP su potpisali Memorandum o razumevanju (MoR) za izradu Razvojnog plana opštine (RPO) i Razvojnog urbanističkog plana (RUP). Pristup izrade RPO i RUP za Elez Han, uz podršku MuSPP izgradio je kapacitete opštinskog osoblja. U toku procesa izrade, nedostatak javnih prostora unutar urbane zone Elez Hana je iskrslao kao jedno od pitanja koje treba da bude rešeno. U kasnijim diskusijama dogovoreno je da se projekti kapitalnih investicija (PKI) bave tim prostorima. Ova ideja je dalje razvijana pa je urađen PKI od strane opštine uz pomoć tima MuSPP. PKI za poboljšanje javnih prostora u Elez Hanu je dizajniran sa namerom da se poboljša opšte okruženje Elez Hana i da se neki od prioriteta plana pretvore u konkretne projekte koji će služiti građanima.

"Kada sam izabran 2009. godine", objašnjava Rufki Suma, gradonačelnik Elez Hana, "opštinsko osoblje je već bilo obučeno da se bavi učesničkim planskim tehnikama, a centralni deo grada ispred zgrade opštine nije bio popularan. Projekat kapitalnih investicija je uz pomoć MuSPP transformisao ovu centralnu oblast."

Pre Sprovođenja

Dodato je mnogo više vrednosti opštini tokom perioda saradnje sa MuSPP. Rukovodeći i poslovni procesi koji se odnose na uvođenje prostornih planova su korišćeni u celoj opštini, pa sada imamo kratkoročno/srednjoročno budžetiranje. Bolje radimo. Izgradili smo dobre odnose sa Ministarstvom za životnu sredinu i prostorno planiranje i povezali se i učili od drugih opština. Imamo SPUŽS da bi obezbedili da ekološke vrednosti budu uključene u RPO, a od nedavno i planove za upravljanje vodama i otpadom u opštini. Naši planeri su takođe prošli kroz obuku korišćenja GIS koju je pružio MuSPP,

a koja predstavlja dobar osnov za uvođenje novih zonskih mapa koje su obavezne prema Zakonu o prostornom planiranju iz 2013. godine. Da bi se obezbedila transparentnost, sada svake godine pravimo godišnji bilten koji štampano u dovoljnom broju kopija za svaku porodicu i za medije, koji opisuje rad opštine tokom godine i objavljuje kako je trošen novac tokom godine. Centralna vlada je prepoznala napore opštine da ostvari transparentnost u lokalnoj upravi".

Posle sprovođenja

Ozbiljan rad na RPO za Elez Han je počeo posle vizionarske radionice i posle usvajanja RPO 2011. godine. Tokom celog procesa planiranja, službenici MuSPP su radili sa opštinskim osobljem, koji su sada osposobljeni da nastave sa planiranjem.

Glavno rešenje za PKI.

Prizren - Revitalizacija ulice kovača

Ovaj projekat kapitalnih investicija (PKI) su realizovali MuSPP i opština Prizren. Dogovoreno je da opšte načelo koje će važiti za svaki projekat kapitalnih investicija integracija istorijskog jezgra centra Prizrena (Šadrvan) sa ključnim mobilnim pravcima oko centra, sa ciljem poboljšanja izgrađenog okruženja, izgleda ulica putem urbanog dizajna, organizacije mobilnosti i nekih elemenata ekonomskog razvoja, na sveobuhvatni, učesnički način.

Istorijska zona

Izvor: Plan konzervacije i razvoja istorijske zone Prizrena

© Opština Prizren i Kulturno Nasleđe bez Granica (CHWB)

Zaštićena zona

MuSPP je organizovao vizionarsku radionicu za širok krug učesnika iz Prizrena, na kojoj je skiciran RPO do 2025. godine. Tada je po prvi put velika grupa učesnika iz Prizrena učestvovala u prostornom planiranju za svoj grad.

G-đa Nora Arapi Krasniqi, koja je tada bila student, objasnila je da se do učestvovanja na vizionarskoj radionici nije interesovala za planiranje. Sada je arhitektka i rukovodi NVO Kulturno Nasleđe bez Granica (CHwB) u Prizrenu.

Urbano regulacioni plan u okviru RPO je urađen u cilju uspostavljanja granice oko Plana konverzacije i razvoja istorijskog dela grada Prizrena.

Tokom razvoja projekta, proces konsultacija i učestvovanja bio je od vitalne važnosti i predstavljao je temelj predloga. Najpre su zainteresovane strane prošetali duž četiri pravca u istorijskoj zoni, posle čega je održana radionica na kojoj su učesnici popunili upitnik o dotičnoj oblasti. Posle analize ankete iskristalisale su se tri opcije. Posle toga je odabran koncept revitalizacije ulice kovača zbog njenog uticaja na istorijski centar grada i na grad kao celinu.

Napravljena je sveobuhvatna baza podataka svih zainteresovanih strana na projektu, uključujući i NVO i medije, tako da su svi mogli da prate dešavanja na projektu ulice kovača. MuSPP je zajedno sa opštinskim planerima izradio dizajn projekta, radeći na osnovu rezultata ankete. Tokom faze izrade dizajna projekta održano je nekoliko javnih sastanka.

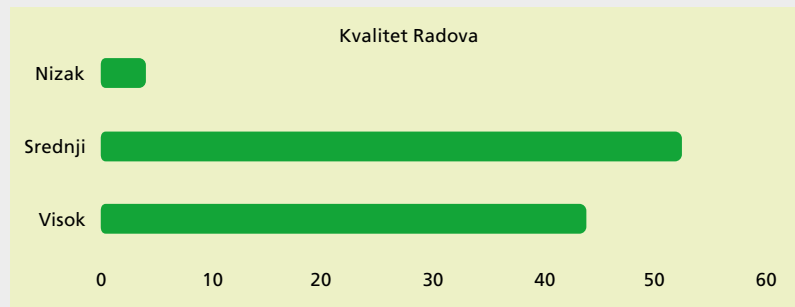
Jedan od ključnih lokalnih biznismena koji je bio angažovan u realizaciji projekta bio je g. Adnan Maloku, koji je pre projekta imao prodavnicu građevinskog materijala u ulici kovača. Ulica je bila propala, istorijske zgrade su bile u lošem stanju, a stari zanati koji su karakterisali ovu ulicu odavno su nestali. Nije bilo mnogo posla čak i u špicovima filmskog festivala Dokufest. G. Maloku je od početka bio angažovan u realizaciji PKI i iskoristio je mogućnost da promeni prirodu svog posla i pretvori prodavnicu u popularni kafić. G. Maloku je kazao:

„Ovaj projekat je poboljšao moju finansijsku situaciju. Pristup MuSPP-a da okupi sve stanovnike i poslovne ljude da planiraju budućnost naše ulice bio je nov, ali je funkcionisao, i svi smo mi imali osećaj da projekat pripada nama. Tokom faze realizacije službenici iz opštine i MuSPP su dolazili skoro svakog dana da bi kontrolisali kvalitet radova. Svi smo radili zajedno da bi dobili ulicu onakvu kakva je sada. Lokalni stanovnici i turisti sada dolaze u ulicu, pa mi posao dobro ide. To je sada veoma posećeno mesto tokom Dokufesta. Ulica je prijatno mesto u kojem ljudi mogu da uživaju u istorijskim fasadama koje su restaurirane i da provedu vreme u novim kafićima u pešačkoj zoni. Prešli smo dugačak put od zagađeno parkirališta za automobile kakva je ulica kovača nekad bila.“

Ljudi iz ovog dela istorijske zone znaju za učesnički pristup MuSPP jer su bili konsultovani i angažovani u restauraciju i razvoj ulice kovača. Posle završetka radova sprovedena je anketa o tome koliko su korisnici zadovoljni. 86.42% ljudi koji tu žive ili koji su radili na projektu smatralo je da je ovaj projekat povećao kvalitet života, 85.43% smatralo je da je sređivanje ulice kovača povećalo bezbednost

ljudi, dok je 76.82% smatralo da je ovaj projekat ohrabrio male biznise. Kvalitet radova je takođe visoko ocenjen, kao što se vidi iz donjeg grafikona.

Opština Prizren i MuSPP trenutno realizuju drugi projekat na trgu Prizrenske lige, koristeći isti pristup i organizaciju, i realizacija ovog projekta je pri kraju.

Školsko Dvorište i Igralište u Radevu Opština Gračanica

Transformisano obrazovanje za srpsku, albansku i aškalijsku decu

Škola je bila oronula, sa velikim rupama na krovu i bez zaštite od kiše. To je osnovna škola kojoj je jedina alternativa bila dugo putovanje do najbližeg grada. Obrazovne zgrade su bili jedan od strateških prioriteta RPO u opštini Gračanica. Opština i MuSPP su zajedno radili na razvoju zajednički finansiranog PKI, sa ciljem da se renoviraju škola i školsko dvorište.

Ova deca su sa svojim roditeljima i učiteljima prisustvovali radionici u cilju prikupljanja ideja i stvaranja vizije onoga što je njihovoj školi potrebno. To je bilo prvi put da su sva deca bila u jednoj prostoriji i radili zajedno, jer u srpskim oblastima na Kosovu, albansku decu i srpsku decu uče različiti učitelji u odvojenim učionicama. Odgovornost MuSPP je bila renoviranje dvorišta, a opština je bila zadužena za renoviranje škole. Oni su zajedno bili na zadatku da ispune dečije snove. Projekat koji je prikazan u nastavku predstavlja predloženo rešenje.

Školska zgrada je sada završena a deca su oduševljena jer imaju čistu i toplu školu koju pohađaju. Radovi na dvorištu još uvek traju, ali su staze skoro gotove. Jedno dete je objasnilo da je ranije stalno imalo mokre i blatnjave noge. Uskoro će na jednom kraju škole biti malo sportsko igralište i natkriveni spoljni prostor za časove ispred škole. Škola će biti bezbednija, imaće ogradu celom dužinom dvorišta. Takođe će postojati i park koji će koristiti cela zajednica.

Čuvar Nexhmedin Qerkini je kazao: „Radionica je bila dobra ideja, sve naše ideje su sada postale stvarnost. Ranije je postojao samo jedan ulaz za sve, dok sada postoje tri ulaza, od kojih je jedan za dostavna vozila, tako da je bezbednije za decu. Na terenu je bilo puno rupa tako da deca nisu mogla da se igraju s loptom. Deca će uskoro imati igralište na kojem će moći da se igraju.“

Uroševac

Uroševac je veliki grad na Kosovu i bio je jedna od prvih šest opština na Kosovu koje je podržao MuSPP. U poslednjih devet godina opština Uroševac je preduzela mnoge aktivnosti zajedno sa MuSPP, a neke od njih su prikazane u donjem tekstu.

Planski dokument - Transport Komponenta RPO/URP

Poglavlja koja se odnose na transport u RPO i RUP Uroševca su rezultat analize transportnih pitanja u opštini i sadrže više sugestija u vezi razvoja transportne infrastrukture u gradu i celoj opštini. Dokument je 2011. godine elaborirao MuSPP zajedno sa opštinom Uroševac. To je bio doprinos procesu revizije i detaljnije elaboracije RPO i RUP Uroševca od strane njegovih demokratskih institucija, uz učešće celog civilnog društva. Plan za transportnu komponentu i akcioni planovi sadrže sledeće:

- **Infrastruktura od regionalnog značaja:** željeznica, aerodromi, oslanjanje na automobile, izmeštanje tranzita i ambiciozni transportni čvor, javni transport kao prioritet
- **Usluge javnog transporta:** u svim oblastima i na svim nivoima
- **Mobilnost u naseljima:** uključujući potrebe mobilnosti i lokalnu transportnu infrastrukturu

KONKURS ZA URBANISTIČKI PROJEKT

Posle vizionarske radionice u 2007. godini, pokrenut je međunarodni konkurs za projekat mobilnosti za Uroševac. MuSPP je pomogao izradu uslova konkursa i njegovo objavljivanje u celom svetu putem interneta. Pristiglo je ukupno 42 predloga, a MuSPP je organizovao dve komisije za ocenu radova. Napravljen je uži izbor, a za najbolji projekat je izabran australijski predlog. Na Univerzitetu je postavljena izložba svih radova. Pobjednički projekat je uključen u RPO i RUP. Ipak, projekat ne može u svojoj celosti da bude realizovan zbog velikih troškova. Plan za regulisanje transporta iz 2011. godine sugerise da projekat treba da bude revidiran i razdeljen u više izvodljivih delova.

Konkurs za urbanistički
projekat © Searle and
Waldon Architects

Konkurs za urbanistički projekt

Projekat za smanjenje poplava - poboljšanje rečnog korita reke Nerodimke / Projekat kapitalnih investicija

Mustafe Zariqi, šef Službe za urbanističko planiranje u Uroševcu je objasnio: *"MuSPP nam je pomagao u svim fazama projekta. Naš prvi PKI bio je sprečavanje poplava. Regulisano je rečno korito, bankine su obnovljene i izgrađene su staze i most."*

Projekat je preduzeo mere za smanjenje poplava i poboljšanje prostora oko reke, čime je poboljšana oblast za socijalnu koheziju za sve stanovnike: mlade, stare, žene, muškarce i ranjive grupe.

Kada je projekat završen, došlo je do većeg korišćenja i poboljšanog kvaliteta životne sredine, poboljšanja oblasti za pešake, bicikliste i korisnike rolera. Imovinska pitanja u toj oblasti su razjašnjena, instalirano je osvetljenje u mračnim delovima u cilju poboljšanja vidljivosti i bezbednosti tokom noći.

Pre i posle sprovođenja

Projekat zelenog koridora u Uroševcu

Koncept zelenog koridora sastojao se od povezivanja zelenih prostora. Projekat je pomogao da se poboljšaju javni prostori za sportove, rekreaciju i građanske aktivnosti, uz odgovarajuću gradsku mobilijeru, osvetljenje i popločavanje, pristup svim stanovnicima i posetiocima. Ekološki kvalitet potoka je takođe poboljšan, zajedno sa kvalitetom vode u cilju promovisanja ekološke održivosti, ne samo na mestu gde se vrše intervencije, već i duž reka u celoj naselju. Šabloni kretanja pešaka i vozila u oblasti i pristup za sve ljude sa posebnim potrebama su takođe poboljšani omogućavanjem lakog pristupa ljudima u invalidskim kolicima.

Mitrovica

PKI u Mitrovici bili su inspirisani od strane učesnika na prvoj vizionarskoj radionici koju je organizovao MuSPP na Kosovu (vidi Vizionarstvo)

Hysni Sylja, sadašnji službenik za medije u opštini Mitrovica (Južna), više godina je povezan sa opštinom u raznim ulogama. Radio je sa terenskim službenicima MuSPP koji su radili u opštini tokom prve dve faze MuSPP. On je ovo opisao kao odlično iskustvo, jer je mnogo naučeno o učesničkom pristupu planiranju, a neki projekti kapitalnih investicija (PKI) koji su bili zaista potrebni su takođe realizovani.

Poboljšanje pristupa osnovnoj školi "Meto Bajraktari"

Prvi projekat kapitalnih investicija na kojem je MuSPP radio sa opštinom bio je projekat **Poboljšanje pristupa osnovnoj školi "Meto Bajraktari"**. Škola je kompletno okružena putevima. 962 đaka osnovne škole bilo je ugroženo brzim kretanjem saobraćaja uvek kada su dolazili u školu ili odlazili iz nje, pa je dolazilo do nesreća. Opština, službenici MuSPP i eksperti za saobraćaj, nastavnici, direktori škola, đaci, roditelji, Policija Kosova i predstavnici Univerziteta u Prištini okupili su se u školi i dali sugestije i ideje za rešavanje ovog problema. To je dovelo do širih konsultacija o predlogu da se postave veliki ležeći policajci oko škole sa ciljem usporavanja saobraćaja, i da se renoviraju pristupi školi, što su kasnije realizovali MuSPP i opština.

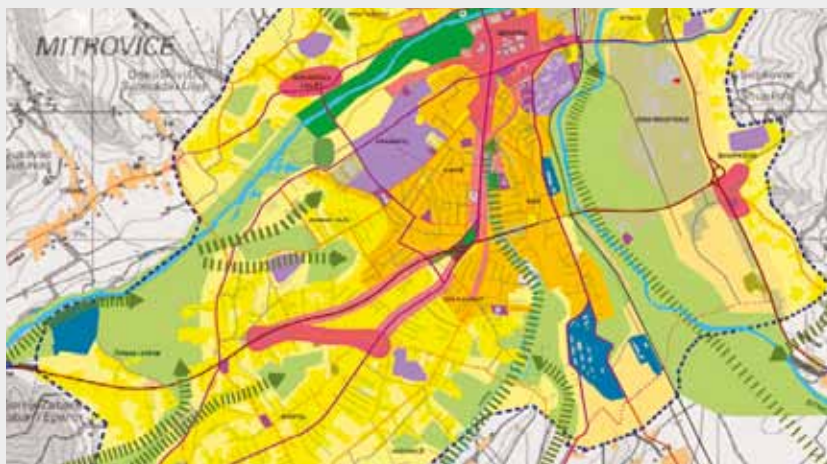
Pre i posle sprovođenja

Zeleni koridor reke "Lušta" u Mitrovici

Kao što je predloženo u RPO/RUP: „Oblasti oko reka predstavljaju glavne oblasti za odmor i rekreaciju u gradu. Mali parkovi i sportski tereni za slobodno vreme biće distribuirani širom grada. Unutrašnja mreža puteva u gradu biće dopunjena sa ciljem povezivanja nepovezanih delova naselja.”

Projekat 'Zeleni koridor reke Lušta' počeo je sa procesom revizije oblasti i projekta, koji su bili razvijeni i sprovedeni uz učešće zainteresovanih strana iz opštine i civilnog društva.

Među tim zainteresovanim stranama bila je g-đa Hilmijeta Apuk, dobitnica UN nagrade za ljudska prava 2013. godine, sa svojom NVO 'Mali ljudi Kosova'.

G-đa Apuk je objasnila, *'da je bilo problema sa pristupom u oblasti realizacije projekta i o tome je diskutovano na konsultativnim sastancima, posle čega je uključen u dizajn projekta'.*

G-đa Apuk je dodala, *"Terenski službenici MuSPP bili su uvek prisutni u opštini i njima su ljudi sa posebnim potrebama uvek mogli da se obrate u vezi pitanja koja iskrnu i znali su da će povodom toga biti preduzete odgovarajuće mere. MuSPP je obučio osoblje u opštinskom Odeljenju za urbanizam o modernim urbanističkim procesima tako da se i danas vidi razlika. Ipak, najveći doprinos osoblja MuSPP bio je taj što je njihov odnos sa ljudima sa posebnim potrebama doveo do prihvatanja hendikepiranih od strane opštine, pa su sada ljudi sa posebnim potrebama uvek uključeni i konsultovani u vezi narednih infrastrukturnih projekata."*

Pre i posle sprovođenja

Projekat 'Zeleni koridor reke Lušta' optimizirao je povezanost stvarajući ne samo koherentnu vezu između centra grada za pešake/bicikliste i kvalitetan javni prostor, već i neometan pristup za ljude sa specijalnim potrebama.

Peć - Trg Skenderbeg / Projekat kapitalnih investicija

Transformisan centar grada Peć

Posle usvajanja Razvojnog urbanističkog plana (RUP) za Peć 2007. godine, MuSPP je zajedno sa opštinom Peć formulisao koncept za obnavljanje javnih prostora u centru grada. Prva oblast koja je trebalo da bude redizajnirana bilo je Korzo, a MuSPP je pomagao opštini kroz pružanje tehničke podrške u redizajniranju ove oblasti u periodu 2007-2008. Projektna oblast je proširena tako da obuhvati i Trg Skenderbeg, a novi projekat kapitalnih investicija (PKI) bio je dizajniran 2009. godine.

Lokacija projekta

Moto grada (koji je naveden u RPO) koji glasi 'Peć – zelen i vitalan grad' zaživeo je u ovom projektu koji je poboljšao prostor za sve, mlade, stare, žene, muškarce i ranjive grupe. Iskorišćeno je kvalitetnije zelenilo koje je poboljšalo kvalitet okruženja. Pešačke oblasti su poboljšane, kao i kvalitet vazduha i kvalitet života, uklonjeno je grmlje i smanjene mračne zone tokom noći u cilju povećanja bezbednosti. Kao rezultat, ovaj projekat je revitalizovao javne prostore, otvoreno je više poslovnih objekata što je podstaklo ekonomski život u toj oblasti.

Projekat kapitalnih investicija u Mališevu

Pre i posle sprovođenja - slika mosta

Mališevo je grad kojeg na dva dela deli reka Miruša, pri čemu su centar grada i autobuska stanica s jedne strane reke, dok su sve škole na drugoj strani. Jedini način da se pređe s jedne strane na drugu bio je preko veoma uskog opasnog mosta. PKI je podrazumevao proširivanje i renoviranje mosta i poboljšanje rečnih bankina s obe strane mosta. Interes stanovnika koji su učestvovali u procesu planiranja, kao što je to bilo i u drugim mestima, je značajno porastao kad je postalo jasno da postoji mogućnost da dobiju novi most, koji bi put njihove dece do škole i od nje učinio bezbednijim, dok bi poboljšao tok saobraćaja s jedne na drugu stranu grada. Roditelji, đaci, poslovni ljudi i NVO su imali priliku da učestvuju na javnim raspravama u vezi investicije, koje su organizovali opština i MuSPP. Novi most je završen, dok će rečne bankine biti uskoro završene.

Mamuša

Vizionarska radionica je dovela do novog školskog dvorišta

Posle sprovođenja i analiziranja ankete koja je organizovana u cilju prikupljanja podataka za RPO i SPUŽS, i posle narednih radionica, urađen je PKI za školsko dvorište. Ono je podeljeno u tri zone, **socijalnu, sportsko-rekreativnu i edukativnu zonu**, kao što se vidi u nastavku. Sada je teško prepoznati da je to isto mesto, pošto je PKI završen uz pomoć MuSPP.

Pre i posle sprovođenja

MuSPP podržava nacionalne partnere

Obuka MuSPP koristeći 'Namenske mehanizme za pružanje obuke'

Obuka se ponavljala tokom celog programa:

'Ekološka svest i uticaj na životnu sredinu nije samo osnov za obuku iz SPUŽS koju smo dobili, već i osnov za svu našu obuku. Obuka MuSPP nas je pripremila za veoma dobro iskustvo tokom realizacije RPO i SPUŽS.' Sulejman Dakaj. Odeljenje za urbanizam, opština Orahovac.

'MuSPP nas je nedavno obučio kako da koristimo GIS, što je bila nadogradnja nad drugom obukom koju smo dobili od MuSPP. Moje kolege su sada dobro pripremljene da nastave sa primenom najboljih praksi prostornog planiranja, što je veoma različito od pozicije u kojoj smo bili 2008. godine, pre nego što smo počeli da radimo sa MuSPP.' Miqail Vila, direktor Odeljenja za urbanizam, opština Elez Han.

'Planeri sada mogu da ustanu i govore o planiranju', objasnio je Luan Nushi, direktor Instituta za prostorno planiranje (IPP). 'IPP obezbeđuje dragocenu vezu između MŽSPP i opština, i omogućava Ministarstvu da bude u toku sa tim šta funkcioniše, a šta ne. Institut povezuje Ministarstvo i opštine i daje perspektivu.'

Ciljna grupa za obuku od strane MuSPP-a su **ključni partneri muSPP** u koje spadaju:

- MŽSPP/IPP
- MALS i druga resorna ministarstva
- AKO
- Gradonačelnici
- Opštine
- NVO
- Civilno društvo

MuSPP je pri organizaciji kurseva obuke koordinirao svoj rad sa drugim partnerima, kao što su CHwB, FES, OEBS.

MuSPP je sproveo najveći deo obuke koja se može podeliti u 4 kategorije:

- Obuke sa fokusom na prostorno planiranje
- Obuke koja je povezana sa prostornim planiranjem
- Kolegijalna podrška
- Omogućavanje pristupa kosovskim partnerima međunarodnim iskustvima.

Karakteristike odabranih obuka su opisane u nastavku:

Obuke sa fokusom na prostorno planiranje

Obuka za prvi RPO koji je na Kosovu urađen sopstvenim snagama us podršku MuSPP

Od 2009. do 2011. godine, MuSPP, IPP/MŽSPP, UN-Habitat i CHwB bili su partneri na izradi RPO za Junik (prvi RPO urađen sopstvenim snagama us podršku MuSPP), pa je tokom tog perioda održan niz radionica tokom kojih je sprovedena obuka.

MuSPP je takođe pripremio i pružio dole navedene module obuke, i oni su realizovani u Elez Hanu od 2009. do 2012. godine, u Mamuši od 2011. do 2012. godine, u Gračanici, Mališevu i Partešu od 2012. do 2013. godine. Moduli obuke bili su sledeći:

- Vizionarske radionice
- Identifikacija izazova i određivanje ciljeva za RPO
- Razvoj scenarija
- Planiranje aktivnosti
- SPUŽS
- Utvrđivanje strateških prioriteta RPO

MŽSPP i IPP su koordinisali i pomagali grupni rad sa MuSPP tokom obuke o RPO, URP i pravnim pitanjima.

Lumnije Gashi koja je radila u MŽSPP, a sada radi za MuSPP u Prištini, naglasila je važnost obuke iz strateškog prostornog planiranja uz učesnički pristup, koju je pružio program UN-Habitata, za njen profesionalni razvoj. „Pripadam generaciji u kojoj je obrazovni planski sistem odgovarao centralizovanom sistemu vlasti. Počela sam da učim o strateškom prostornom planiranju sa učesničkim pristupom i relevantnim planskim načelima, dok sam radila u MŽSPP, kroz obuku koju su pružali raniji programi UN-Habitata. Kada sam se 2006. godine pridružila timu MuSPP imala sam priliku da primenim to znanje u praksi, kroz podršku koju smo pružali opštinama u razvoju njihovih prostornih i urbanističkih planova“. Lumnije smatra da je najveće postignuće MuSPP prelazak na alternativnu izradu RPO, RUP i URP sopstvenim snagama us podršku MuSPP.

U partnerstvu sa CHwB i Institutom za prostorno planiranje koji pripada MŽSPP, ovaj pristup je najpre primenjen u Juniku, posle čega je sledio Elez Han i druge partnerske opštine MuSPP. Pored toga, ovaj proces je pokrenuo izradu Strateške procene uticaja na životnu sredinu (SPUŽS) za plan, sa ciljem obezbeđivanja analize koja će dodati vrednost planu tako što će u njega integrisati i ekološku komponentu. Pošto je to bio prvi RPO na Kosovu za koji je urađen SPUŽS, on je imao uticaj na centralni nivo (MŽSPP), povećavajući njihovu odgovornost u sprovođenju primene zakona o SPUŽS na sve naredne RPO.

Obuka o sprovođenju RPO i RUP

Tokom 2012. godine sve partnerske opštine MuSPP i predstavnici MŽSPP su prisustvovali obuci koju je organizovao MuSPP u cilju davanja smernica kako sprovoditi RPO i RUP. Većina opština je do tada usvojila RPO, pa se obuka odnosila na to kako ući u narednu fazu, tj. sprovođenjem. Tokom radionica su održane grupne radne sesije na kojima je razmatrano kako svaka opština namerava da sprovede svoje planove.

Obuke koje su povezane sa prostornim planiranjem

Obuka o SPUŽS

Obuku o Strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu sproveli su MuSPP i MŽSPP za sve partnerske opštine MuSPP tokom 2014. godine.

Obuka o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu (SPUŽS) na Kosovu

Oktobar 2014. godine, Priština

Kao deo procesa razvoja kapaciteta za SPUŽS, MuSPP je organizovao dvodnevnu obuku o SPUŽS za prostorne planove, za službenike koji učestvuju u SPUŽS postupcima na centralnom i lokalnom nivou. Aktivnost je održana u okviru konteksta izrade smernica za sprovođenje SPUŽS postupka na centralnom i lokalnom nivou.

Radionica je imala za cilj povećanje razumevanja i kapaciteta za sprovođenje SPUŽS u aktivnostima prostornog planiranja na Kosovu, i na njoj je posvećena pažnja načelima SPUŽS, specifičnim metodologijama, fazama i zadacima. Cilj radionice bio je da se poboljša razumevanje učesnika o koristima i mogućnostima korišćenja SPUŽS kao alata u strateškom odlučivanju i da se omogući učesnicima da nezavisno koriste SPUŽS u svom radu.

Obuka o SPUŽS

Savetovanje i obuka o upravljanju vodama i otpadom

Posle studijske posete Estoniji, gde su bili prisutni predstavnici partnerskih opština MuSPP i Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje, Harju County Entrepreneurship i Development Consultancy (HEDC), u saradnji sa MuSPP, posetili su Kosovo u junu 2014. godine **da bi organizovali radionicu sa ciljem sprovođenja obuke i davanja konsultacija sa posebnim fokusom na rešenja biološkog tretmana otpadnih voda.**

Obuka o lokalnom upravljanju čvrstim otpadom

Tokom procesa ažuriranja lokalnih planova za upravljanje čvrstim otpadom za Junik i Elez Han, organizovane su terenske posete i sastanci sa raznim zainteresovanim strankama i radnim grupama. Radionica o upravljanju otpadom je takođe bila deo aktivnosti, sa ciljem uvođenja najbolje prakse iz upravljanja otpadom, planiranja, tehnoloških metoda i praćenja.

U novousvojene lokalne planove za upravljanje čvrstim otpadom uključeno je:

- Poboljšano pružanje usluga
- Promocija kompostiranja
- Uvođenje recikliranja
- Eliminacija i sprečavanje nelegalnih deponija
- Skladištenje i korišćenje građevinskog otpada i šuta

“Radimo sa MuSPP na nekoliko frontova, uvodeći ažurirane planove za upravljanje otpadom u neke manje opštine, kao što su Junik i Elez Han, a organizovali smo radionice o upravljanju otpadom u drugim opštinama, zajedno sa osobljem Ministarstva, ekspertom iz MuSPP i službenicima iz MŽSPP. MuSPP je pomagao Ministarstvu u pogledu Plana za upravljanje otpadom i davao komentare o usklađenosti zakona o otpadu i vodi. Studijska poseta Estoniji nam je pokazala kako se u praksi postupa sa otpadom, a prednost je bila ta što je Estonija prošla kroz period tranzicije sličan onom na Kosovu. Tokom studijskog putovanja puno smo naučili o rehabilitaciji rečnih korita, prikupljanju, razdvajanju i recikliranju otpada, prečišćavanju voda i tretiranju otpadnih voda. Pokušaćemo da za sve ovo obezbedimo investicije na Kosovu”. Enver Tahiri, šef Odseka za hemikalije i vodu pri Odelenju za zaštitu životne sredine, Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje.

Obuka o GIS

Osoblju MuSPP partnerskih opština pružena je intenzivna petodnevna obuka iz korišćenja GIS, koja im je omogućila da koriste ovaj suštinski alat za upravljanje podacima i planiranje.

Obuka o Indeksu urbanog upravljanja

MuSPP je kao podršku partnerskim opštinama, MŽSPP, MALS i AKO, organizovao obuku o Indeksu urbanog upravljanja kojeg je razvio UN-Habitat. Indeks se koristi na globalnom nivou da bi se pokazala važnost dobrog upravljanja pri ostvarivanju širokih razvojnih ciljeva, dok na lokalnom nivou on pomaže da se identifikuju prednosti lokalnog upravljanja i oblasti koje je potrebno poboljšati, a koje su ključne za poboljšanje kvaliteta upravljanja. Radionica je pokazala zašto i kako se koristi indeks kao reper i alat za praćenje u cilju unapređivanja standarda učinka u odnosu na građane.

Neformalna naselja

MuSPP i OEBS su zajednički podržali MŽSPP i opštine i organizovali više radionica, okruglih stolova i konferencija sa ciljem da se, između ostalog, pokrene informaciona kampanja o neformalnim naseljima, identifikuju neformalna naselja i uključi zajednica, kao i da se daju preporuke za razvoj politika.

Obuka o rodnoj ravnopravnosti

Obuka o rodnoj ravnopravnosti je smatrana suštinskom i sprovedena je tokom celog programa. Organizovano je više radionica i obuka. Na svakoj vizionarskoj radionici organizovana je sesija posvećena rodnoj ravnopravnosti i uključenosti.

Obuka o pretvaranja prostora u mesta

Ova obuka je obezbedila teoretske koncepte o kreiranju mesta, kombinovano sa praktičnim primerima koji su razvijeni na Kosovu kroz radionice koje su organizovane u opštinama, kao i korišćenjem međunarodnih iskustava. Ipak, najvažniji rezultati su identifikacija relevantnih mesta koja mogu da budu pretvorena u pogodnija mesta za život sa konkretnim predlozima o tome kako to može da se postigne, kao i učesnički proces koji je pružio priliku za diskusiju sa relevantnim zainteresovanim stranama i planskim ekspertima.

Seminar i obuka 'Symbio City'

Pristup 'Symbio City' je konceptualni okvir za podršku održivom urbanističkom razvoju u zemljama sa niskim i srednjim prihodima, zasnovan na učesničkom planiranju. Koncept 'Symbio City' je predstavljen tokom obuke zajedno sa razmenom lokalnih i regionalnih iskustava u promovisanju rešenja koja doprinose održivom razvoju.

Kolegijalna podrška

Obuka o 'Integrisanom pristupu za poboljšanje siromašnih urbanih oblasti', Izrael

Predstavnici MŽSPP i MuSPP boravili su tokom 2011. godine na jednomesečnoj obuci u Izraelu, Weitz centru za razvojne studije, koju je finansijski pomogla Vlada Izraela, o „Integrisanom pristupu poboljšanju siromašnih urbanih oblasti“.

Globalni Program Studentskog Liderstva i Upravljanja Preduzećima

*Kao aktivna žena iz Romsko-Aškalijske-Egipćanske (RAE) zajednice na Kosovu, dobila sam priliku da prisustvujem 'Programu globalnog studentskog liderstva i upravljanja preduzećima' na Manhattanville College u Njujorku. Moju kandidaturu je **organizatoru podneo MuSPP**. Studiram psihologiju; Član sam lokalne NVO pod nazivom 'Centar za međunarodne integracije' i deo sam radne grupe Vlade Kosova za Strategiju za integraciju Roma, Aškalija i Egipćana.*

Šestonedeljni program pružio mi je samopouzdanje, veštine i znanje da postanem agent promena u mojoj zemlji i da budem realizator jedne od njenih vizija, a to je stvaranje svetske mreže mladih žena koje su lokalnih lideri. Raznolikost žena u ovom programu pružila mi je priliku da učim iz međunarodnih iskustava i najboljih praksi iz celog sveta, od Tanzanije, Japana, Zimbabvea, Kenije, Rumunije, Brazila, Meksika, i Nigerije.

Znanje koje sam stekla o upravljanju preduzećima i o drugim važnim temama je više nego potrebno za transformisanje moje zajednice, što je jedan od mojih ciljeva za budućnost. Takođe se nadam da ću unaprediti demokratiju u mom gradu, Đakovici i zemlji u celini.

Mimoza Gavrani,
Član NVO 'Centar za međunarodne integracije'

Međunarodna iskustva za obogaćivanje procesa planiranja na Kosovu

Studijska poseta Sloveniji 2007. godine

Urbanizacija i regeneracija, recikliranje, razvoj i regulacija specifičnih urbanih oblasti u istorijskom centru grada i održivi saobraćajni sistemi, bile su neke od tema o kojima su učesnici učili.

Studijska poseta Švedskoj 2010. godine

Učesnici su se upoznali sa švedskim sistemom lokalne uprave, njegovim funkcionisanje, ulogama i odgovornostima. Poseban naglasak je stavljen na strateški prostorni razvoj, ekološko planiranje i upravljanje i njihov odnos sa održivim razvojem.

Učesnici su zaključili da iako Kosovo nema isti nivo resursa i obučeni ljudi na raspolaganju kao zemlja domaćin, mnoge od 'najboljih praksi' koje su uočene, treba da budu uzete u obzir i primenjene na odgovarajućem nivou na Kosovu.

Studijska poseta Švedskoj 2011. godine

Studijska poseta je trebalo da omogući učesnicima da se upoznaju sa švedskim planskim sistemom i praktičnom realizacijom održivih razvojnih načela.

Studijska poseta Grčkoj 2013. godine

Učesnici su naučili iz grčkog iskustva o tretiranju neformalnih naselja. MuSPP je u Solunu okupio stručnjake za stambena i urbana pitanja sa Kosova.

Studijska poseta Estoniji 2014. godine

Učesnici su se susreli sa članovima Odbora za životnu sredinu estonijskog Parlamenta da bi razgovarali o međunarodnoj saradnji i razmeni iskustava u oblasti zaštite životne sredine i o pitanjima voda i otpadnih voda.

Tokom posete pažnja je posvećena i raznim pitanjima zelene infrastrukture, projektima za upravljanje otpadom i otpadnim vodama u tri opštine sa ciljem da se pojačaju mogućnosti za održivi turizam, upravljanje otpadom i organizaciju saobraćaja, renoviranje postrojenja za biološko prečišćavanje vode i projekat sređivanja rečnog korita, kao odgovor na izazove održivog razvoja.

Planeri iz Orahovca su bili među učesnicima i tom prilikom su dobili mnogo korisnih informacija koje će im pomoći da urade svoj plan za upravljanje vodama i otpadnim vodama.

Konferencija o teritorijalnoj koheziji, održana u junu 2006. godine u Amsterdamu koja se ticala Evropske perspektive prostornog planiranja koju ju usvojila Lisabonska strategija 2000

Predstavnici MuSPP i MŽSPP koji su prisustvovali konferenciji predstavili su rezultate i uradili niz preporuka za Kosovo.

Regionalna konferencija o dobrom urbanističkom upravljanju, 2006

Ova konferencija imala je za cilj predstavljanje alata za dobro upravljanje i dobrih praksi urbanog upravljanja sa Kosova i iz drugih zemalja u regionu, u kontekstu opštinskog planiranja, razvoja i revitalizacije gradova korišćenjem dobrih praksi.

Konferencija o socijalnom stanovanju, Beograd, Srbija 2006

Predstavnici MŽSPP i MuSPP prisustvovali su konferenciji održanoj 2006. godine u Beogradu, koja je pružila mogućnost za upoznavanje sa specifičnim nacionalnim politikama koje se bave stambenim potrebama grupa sa niskim prihodima.

Regionalni sastanci za reviziju Bečke deklaracije od 2006. do 2010

MuSPP je pomagao redovno prisustvo kosovskih institucija na Regionalnim sastancima za reviziju Bečke deklaracije (vidi Neformalna naselja). 2010. godine Integracija neformalnih naselja bila je glavna tema sastanka, pri čemu tokom sesije koja se bavila konkretnim primerima predstavljen projekat neformalnog naselja Zatra.

ISOCARP kongresi

Na 42. ISOCARP kongresu u Istanbulu predstavljene su dve studije o Mitrovici, koje su ilustrovale planska načela koja je uveo MuSPP, a Kosovo je takođe bilo prisutno i na 45. ISOCARP kongresu 'Gradovi sa malo gasova' koji je održan u Portu, Portugalija, 2009. godine.

Umrežavanje između centralnog i lokalnog nivoa

MuSPP je igrao aktivnu ulogu u pomaganju razmeni iskustava, umrežavanju opština i ohrabrivanju dijaloga između centralnog i lokalnog nivoa.

Skup gradonačelnika, 26-29 mart 2013, Istanbul, Turska

Cilj ovog skupa bio je da se razmotri postojeća saradnja između MuSPP, MŽSPP, AKO i partnerskih opština i proceni sadašnji napredak u pogledu politika i programa. Skup je pružio mogućnost da se razmene iskustva sa Turskim udruženjem opština.

Skup/radionica za partnerske opštine, 19-20 mart, 2014, Ohrid, BJRM

Gde smo? Gde želimo da idemo, i kako?

Od poslednjeg skupa opštinskih predstavnika održani su lokalni izbori, pa je bilo puno novih lica među prisutnima. Prisustvovalo je 12 partnerskih MuSPP opština, kao i opštine Zvečan, Leposavić, Severna Mitrovica i Zubin Potok. To je bila prilika za MuSPP da prezentuje sadašnju situaciju u pogledu Programa, kao i za MŽSPP da predstavi novi pravni okvir za prostorno planiranje. Pored razmene iskustava, skup je omogućio naredne korake za buduću izgradnju i konsolidovanu koordinaciju i kontinuirani dijalog između različitih nivoa vlasti u vezi pitanja prostornog planiranja.

Konferencija o 'Situaciji u pogledu opštinskih/urbanističkih razvojnih planova', 2007

2007. godine, MuSPP je organizovao konferenciju sa AKO i MŽSPP u cilju promocije dobrih praksi i učenja iz konkretnih studija u opštini Peć, za predstavnike lokalnih i centralnih organa i druge učesnike.

Konferencija o 'Održivom javnom transportu i prostornom planiranju', 2007

MuSPP je organizovao konferenciju koja je bila fokusirana na ključnu infrastrukturu i nemotorizovane vidove transporta u prostornom planiranju za Ministarstvo transporta, pošte i telekomunikacija (MTPT), MŽSPP i AKO.

MuSPP - Pouzdani savetnik

Pravni saveti i podrška celom novom zakonodavstvu Koji se odnosi na prostorno planiranje

2010. godine izmenjen je i dopunjen Zakon o prostornom planiranju da bi uključio specijalne zaštićene zone u RPO, a stupio je na snagu Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu. MuSPP je dao svoj doprinos ovim pravnim procesima. Novi Zakon o prostornom planiranju je stupio je na snagu 2013. godine. Ovaj zakon pojednostavljuje planske procedure. On je tesno povezan sa novim Zakonom o izgradnji koji je 2012. godine dobio status zakonika i Zakon o postupanju sa nelegalno izgrađenim objektima, koji je stupio na snagu 2014. godine. **MuSPP je učestvovao u radu parlamentarnog odbora za životnu sredinu, poljoprivredu, šumarstvo i prostorno planiranje** koji je izradio sva tri sva tri ova zakona. Tokom ovog procesa MuSPP je davao tehničke preporuke u sprovođenju prostornih planova koje su bile od pomoći u formulaciji i sadržaju novog zakona.

Pilot projekat za RPO u Mališevu za donošenje administrativnog uputstva Zakona o prostornom planiranju iz 2013. godine

MuSPP je predstavio aktivnosti opštinskim planerima u Mališevu na testiranju administrativnog uputstva u okviru RPO koje proizilazi iz Zakona o prostornom planiranju iz 2013. godine. Ovo je pilot projekat koji će omogućiti Mališevu da informiše MŽSPP o praktičnim stranama procesa koji će biti predmet administrativnog uputstva o RPO. Podrška se pruža kroz namenske radne grupe koje čine službenici MŽSPP, MuSPP, USAID i projekta koji je finansirala EU o ruralnom prostornom planiranju.

RPO za Mališevo može da postane prvi RPO koji je usklađen sa novim zakonskim okvirom za prostorno planiranje

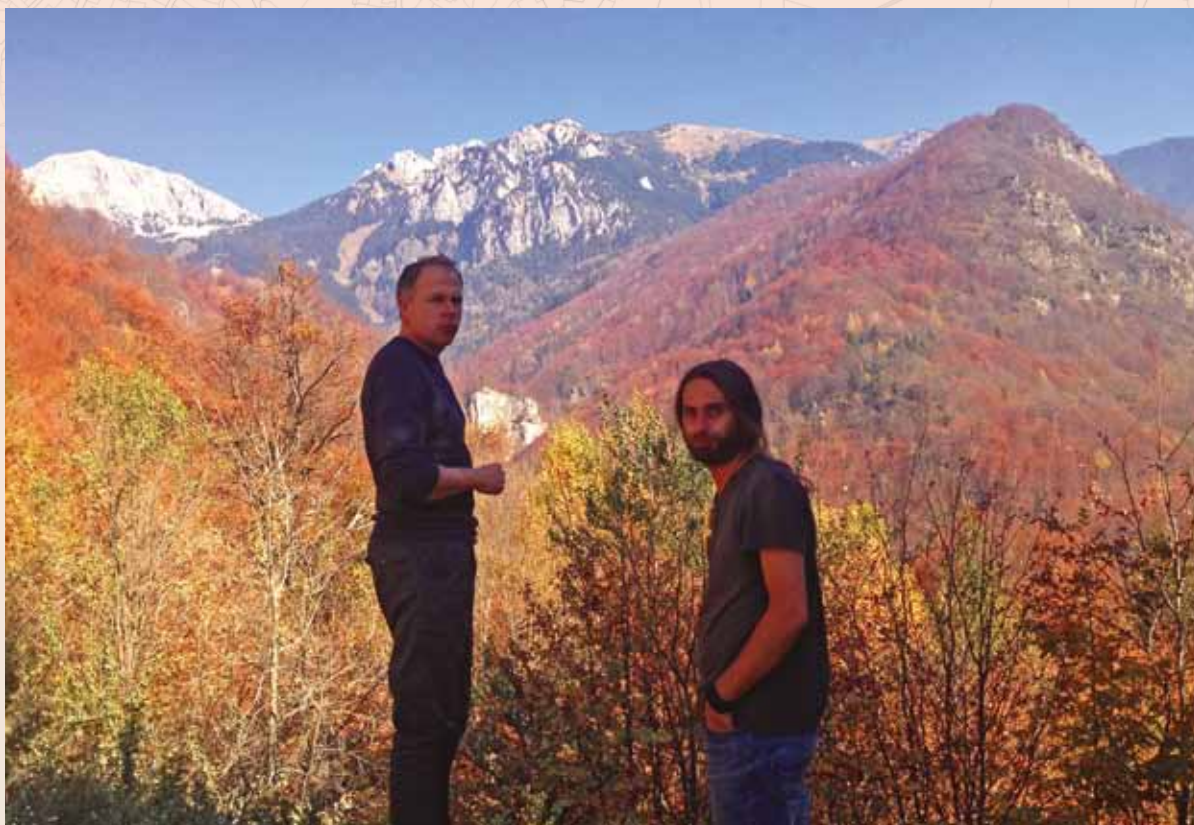
Prezentacija RPO u Mališevu

Strateška procena uticaja na životnu sredinu prostornog plana za nacionalni park - Nacionalni park "Prokletije"

MuSPP je pružao savetodavne usluge Institutu za prostorno planiranje u procesu izrade prostornog plana za Nacionalni park 'Prokletije'. Usklađivanje zahteva očuvanja i razvoja za ovu ogromnu oblast svakako je bio izazov. Imajući to u vidu, MuSPP je uključivao po potrebi u proces iskusne eksperte za prostorno planiranje i upravljanje prvim nacionalnim parkom. Značajni doprinosi su dati na planu učesničkog pristupa prostornom planu, formulaciji scenarija za okvir prostornog razvoja, zoniranje i mapiranje aktivnosti. Dati su konkretni primeri o tome šta funkcioniše, a šta ne. Održano je više radionica i okruglih stolova sa opštinskim timovima, stanovnicima i poslovnim ljudima iz pet opština na čijoj se teritoriji prostire park, kao i izletnike, NVO i druge zainteresovane grupe. Prostorni plan za nacionalni

park je takođe uključio obilje informacija iz Studije izvodljivosti za Rugovsku dolinu i iz Strateške procene uticaja na životnu sredinu koje je paralelno radio MuSPP, a koje su obezbedile relevantne i konkretne informacije potrebne za utvrđivanje pravaca razvoja i za mere zaštite životne sredine.

Neformalna Naselja

Neformalna naselja su komplikovano pitanje koje nije karakteristično samo za Kosovo. Ipak, definicija šta predstavlja neformalno naselje može da se razlikuje od zemlje do zemlje. UN-Habitat je podržavao MŽSPP u svim njegovim naporima da počne da se bavi ovim problemom, pre i u toku MuSPP-a. Neformalna naselja su ljudska naselja koja svojim stanovnicima ne pružaju mogućnost da uživaju svoja prava na adekvatan standard života. Neformalno naselje se karakteriše kao naselje koje je neplansko, sa neformalnim ili nesigurnim vlasničkim statusom i neadekvatnim ili ne postojećim učešćem u organima vlasti . Ovo za posledicu ima nepostojanje osnovnih usluga, uknjiženja i infrastrukture. To takođe dovodi do ugroženosti od diskriminacije stanovnika takvog naselja¹.

¹ As per definition within the Law N°03/L-106 amending the Law on Spatial Planning, N°2003/14

Kosovo je 2005. godine potpisalo Bečku deklaraciju o neformalnim naseljima koja poziva na prevenciju nastajanja novih neformalnih naselja i regularizaciju postojećih. Prevencija i regularizacija neformalnih naselja je takođe uključena u Kosovski plan za sprovođenje standarda (KPSS) i u naredni plan, Akcioni plan za evropsko partnerstvo (APEP). Pitanje neformalnih naselja je takođe važan deo napretka Kosova ka ispunjavanju Milenijumskih razvojnih ciljeva. Od posebne važnosti su specijalne mere za uvažavanje potreba kosovskih Roma, Aškalija i Egipćana koji žive u neformalnim naseljima, koji su u nekim slučajevima raseljena lica kao posledica sukoba.

Suzana Goranci, šef Odseka za prostorno planiranje pri Ministarstvu za životnu sredinu i prostorno planiranje se više godina zalaže za poboljšanje neformalnih naselja. Pošto je ranije radila kao planer u Đakovici, Suzana je videla promene koje je MuSPP uneo od samog početka. *„UN-Habitat je uveo novi način razmišljanja i pomogao nam da identifikujemo strateške prioritete za RPO. Svi lokalni akteri su sada uključeni i o svim planovima moraju da se vrše konsultacije na svim nivoima. Radila sam sa MuSPP-om na svim aktivnostima za poboljšanje neformalnih naselja. Vodila sam Radnu grupu za neformalna naselja koju su činili konsultanti i predstavnici MŽSPP, AKO, OEBS i MuSPP. Podržala sam potpisivanje Bečke deklaracije od strane Kosova i predstavljala sam Kosovo na revizionim sastancima Bečke deklaracije. Bila sam na konferencijama u Najrobiju i Solunu o neformalnim naseljima i na Svetskom urbanističkom forumu u Vankuveru. Svo to iskustvo o pitanjima neformalnih naselja znači da sam bila u stanju da igram vodeću ulogu u izradi koncepta smernica, brošura i letaka o neformalnim naseljima koje je MuSPP pravio, i drago mi je da je sada završen PKI za neformalno naselje Zatra u Peći.“*

Još u novembru 2006. godine MuSPP je organizovao radionicu o „Urbanističkom poboljšanju i regularizaciji neformalnih naselja“, zajedno sa MŽSPP i OEBS-om. MuSPP je pripremio dokument za diskusiju pod nazivom „Poboljšanje neformalnih naselja“. Taj dokument identifikuje postojeće pravne odredbe koje su potrebne za bavljenje pitanjem neformalnih naselja na Kosovu. On takođe istražuje potencijalne modele za prostorne intervencije u pogledu neformalnih naselja. Kao nastavak radionice, urađen je zajednički dokument sa preporukama za Vladu Kosova pod nazivom „Opštine i stanovnici neformalnih naselja“.

U septembru 2007. godine osnovana je radna grupa za neformalna naselja sastavljena od predstavnika MŽSPP, MuSPP i OEBS, kao glavnih aktera, koja je inicirala širok i integrisan diskusioni proces koji je vodio ka formulisanju „Nacionalne strategije i akcionog plana za neformalna naselja“. MuSPP je nastavio da savetuje MŽSPP, a 2013. godine je organizovao učešće predstavnika Departmana za prostorno planiranje i Departmana za stanovanje u sklopu MŽSPPi predstavnika partnerskih opština MuSPP-a u studijskoj poseti na temu neformalnih naselja Solunu, Grčka.

Vlada Kosova je donela političke mere fokusirane na integraciju 174 identifikovana neformalna naselja na Kosovu u formalan prostorni planski sistem, čiji je cilj završetak regularizacije neformalnih naselja do 2015. godine, kako je dogovoreno Bečkom deklaracijom. Ovaj proces je takođe uključen u proces sastavnih reformi koji je dizajniran tako da vodi Zapadni Balkan ka konačnom pridruživanju Evropskoj uniji.

MuSPP pomaže prvi projekat kapitalne investicije za Neformalno Naselje u Peći

Zatra je identifikovana kao jedno od neformalnih naselja i prioritetan projekat u opštini Peć, prema Razvojnom planu opštine (RPO) i Razvojnom Urbanističkom planu (RUP).

Istorijat neformalnih naselja - *Od 1920-tih, imovina u ovoj oblasti bila je mešavina privatne i državne imovine, kao i preduzeća u društvenom vlasništvu. Privatni posedi u ovoj oblasti uglavnom su pripadali srpskoj zajednici. Promena vlasništva započela je posle Drugog svetskog rata, kada su Albanci kupovali tu imovinu. Izgradnja je započela tokom 1950-tih sa individualnim kućama na velikim imanjima gde je izgradnja vršena bez dozvola. Tokom 1970-tih došlo je do ekspanzije u promeni vlasništva od Srba na Albance i uzurpacije javne imovine. Neformalno naselje Zatra je odmah pored bivše jugoslovenske vojne baze i više godina ta oblast je bila prazna.*

Akcioni plan koji je integrisan u Urbanistički regulacioni plan za Zatru (URP, 2011) predviđa izgradnju četiri puta, a Zeleni bulevar u Zatri je jedan od predloženih puteva u URP za neformalno naselje Zatra. Zeleni bulevar u Zatri je oblast koju čini zeleni koridor, a koji povezuje naselje sa centrom Peći putem pešačkih i biciklističkih staza duž gradskog parka, koje prolaze kroz naselje Zatra, duž reke na suprotnoj strani od Pečke patrijaršije, spajajući se sa Rugovskom dolinom i Nacionalnim parkom. Zeleni bulevar u Zatri predstavlja dodatak zelenoj stazi u Peći koja je sama deo prekograničnog projekta Vrhovi Balkana o promociji alternativnog turizma.

Lokacija projekta Zeleni bulevar u Zatri

Upoznati ljude i steći njihovo poverenje - **NVO Syri i Vizionit**, koje je viđeno kao neutralna organizacija, je u partnerstvu sa opštinom Peć i Kancelarijom MuSPP-a u Peći, pomogla u komunikaciji sa stanovnicima naselja.

„Prvi zadatak je bio da se uspostavi odnos sa zajednicom i da se ljudima pruži mogućnost da učestvuju u planiranju naselja. Syri i Vizionitje razmatralo planove sa porodicama da bi se izgradilo poverenje, objašnjavajući da njihove kuće mogu da se legalizuju, da će tada imati bolji pristup školama i javnim službama. Organizovani su sastanci u naselju, crtane su male mape, razmatrane su prednosti i nedostaci i dolazilo se do kompromisa. 'Uradili smo nešto što može da postane realnost. Radili smo zajedno sa MuSPP-om u različitim zonama u ovom integrisanom procesu'". Izvršni direktor, Veton Mujaj objašnjava:

- Održani su informativni sastanci sa stanovnicima Zatre na kojima se razgovaralo o potrebama i brigama ljudi i o tome kako da te brige i sugestije budu uključene u URP, tako da dugoročno postanu deo njega.
- Procena situacije kroz SWOT analizu dovela je do promena koje su urađene u radionici na kojoj su odabrane teme bile stanovanje, životna sredina, infrastruktura, zapošljavanje, ekonomski razvoj, sport, turizam itd. Rezultati ovih analiza korišćeni su pri izradi urbanističkog plana.
- Napravljeni su posebni upitnici za prikupljanje podataka u svakom od 350 domaćinstava na ovoj lokaciji. Prikupljeni podaci iz upitnika su sređeni i uneti u opštinsku bazu podataka.

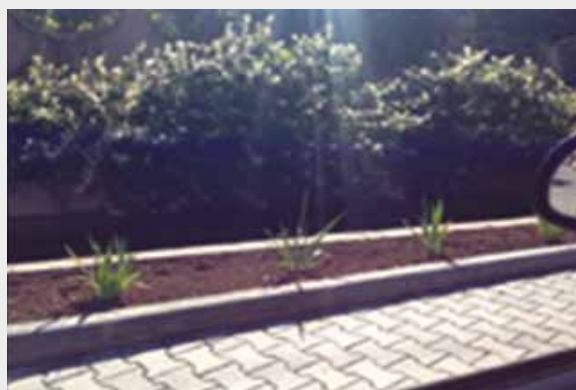

Modest Gashi iz Odeljenja za urbanizam u opštini Peć je objasnio šta ovaj projekat znači za Zatru.

‘Ovaj projekat je ispunio neke od ciljeva za regularizaciju neformalnog naselja Zatra. Ova oblast je poboljšana sa svim elementima koji su projektovani u ovom PKI. Naselje je značajno poboljšano. Sada je integrisano u urbani sistem i ima novu putnu infrastrukturu. Oblast je takođe poboljšala povezanost i osnovne urbane komunalne usluge, kao što je kanalizacija. Izgled naselja se takođe poboljšao sa ubačenim zelenilom, kao što se se povećala i bezbednost dece i svih drugih stanovnika.’

Zatra pre i posle uređenja

MuSPP Izrađuje Priručnike

MuSPP je izradio smernice za sve glavne aspekte prostornog planiranja. Neke od njih su date na radionicama posvećenim određenom pitanju. Sada se smernice sastavljaju i nalaze se u Zbirci praktičnih priručnika MuSPP-a koji mogu da koriste kosovski partneri svakodnevno, a on je takođe relevantan za međunarodnu upotrebu.

‘Zbirka praktičnih priručnika MuSPP-a: Moj saputnik ka samoodrživosti’ je namenjen da omogući donosiocima odluka na lokalnom i centralnom nivou, NVO i predstavnicima lokalnih zajednica da se dodatno upoznaju sa raznim metodologijama koje najviše odgovaraju njihovim razvojnim kontekstima kao podrška procesima prostornog planiranja.

Odabrane smernice su opisane u donjem tekstu.

Priručnik o Vizioniranju

Priručnik daje bolje razumevanje uloge i procesa vizionarstva kao učesničkog planskog alata. Priručnik detaljno istražuje pojam ‘vizioniranje u zajednici’ koristeći niz načela, instrumenata i smernica, uglavnom zasnovanih na međunarodnoj literaturi i iskustvima iz najbolje prakse. On opisuje različite načine i korake za uspostavljanje vežbe ili radionice vizioniranja, uključujući najsavremenije metode i tehnike sa dokazanim rezultatima. Dokument takođe predstavlja praksu vizioniranja na Kosovu istražujući rezultate i indirektno implikacije za organi za prostorno planiranje i korisnike, i na kraju prikazuje lekcije koje treba naučiti koristeći princip ‘zašto, kako i šta, za kakve rezultate’

Smernice za integraciju Ravnopravnosti Rodova u Prostornom Planiranju

Smernice promovišu pristup ravnopravnosti rodova u prostornom planiranju u vidu pristupa korak po korak koji treba da koriste opštine. Na fleksibilan i neobavezujući način smernice opisuju i ilustruju različite načine i faze za uključivanje rodničkih pitanja u procese planiranja u pogledu politike njihovog sprovođenja. Smernice takođe daju primere sa konkretnim studijama slučaja iz kosovskih opština i opisuju neke naučene lekcije na osnovu kojih je utvrđen niz preporuka za rodna pitanja. Smernice praktično pokazuju zašto i kako treba uključiti žene i devojke, kao i muškarce i dečake u cilju povećanja uključenosti, lokalne demokratije i transparentnosti, kao ključnih stvari za kreiranje politike i projekata koji uvažavaju ovu problematiku.

Smernice za Učestvovanje Javnosti u Prostornom Planiranju

Smernice o uključivanju civilnog društva u proces prostornog planiranja su prvenstveno namenjene članovima organa vlasti na centralnom i lokalnom nivou, koji će biti direktno uključeni u proces izrade prostorne planske dokumentacije na učesnički, sveobuhvatan i rodno osetljiv način. One su takođe namenjene poboljšanju znanja i kapaciteta onih koji rade u oblasti urbanističkog upravljanja i planiranja gradova, putem poboljšanja i pomaganja institucionalizacije takvih učesničkih pristupa.

Smernice takođe mogu da služe kao izvor informacija drugim učesnicima. One čine deo šireg dokumenta koji se bavi zakonskim zahtevima koje moraju da ispune dokumenti prostornog planiranja, onako kako to predviđa Zakon o prostornom planiranju i prateći podzakonski akti. Namera je da se te smernice učine što je više moguće praktičnijim, ali takođe i da predstavljaju neku teoriju koja može da bude korisna onima koji ranije nisu imali mogućnost da se bave pitanjima učestvovanja javnosti.

Smernice za izradu Razvojnog Plana Opštine

Smernice daju uputstva o izradi, sprovođenju i praćenju opštinskih planova razvoja (RPO) u svetlu novog Zakona o prostornom planiranju iz 2013. godine. One su urađene kao orijentacija za kosovske opštine i zasnovane su na podršci i iskustvu MuSPP sa partnerskim opštinama i njihovim specifičnim kontekstima. Dokument sadrži detaljnu metodologiju za izradu RPO na Kosovu i više preporuka i ideja o tome kako ORP treba da odražava sve sektore i prožimajuća pitanja. RPO su suštinski dokumenti za oblikovanje budućeg razvoja i za upravljanje teritorijama na Kosovu. Kao takve, smernice daju dodatna uputstva za izradu svih faza RPO, uključujući sprovođenje, praćenje i procenu.

Smernice za izradu Strateške Procene Uticaja na Životnu Sredinu

Ove smernice su rezultat iskustva programa MuSPP na Kosovu u pružanju podrške procesima prostornog i ekološkog planiranja. One imaju za cilj pružanje pomoći centralnim i lokalnim vlastima davanjem preporuka za sprovođenje Strateške procene uticaja na životnu sredinu (SPUŽS) na Kosovu, posle unošenja Direktive Evropske unije 2001 za SPUŽSu kosovsko zakonodavstvo, a posebno kada se radi o procesima prostornog planiranja.

Ove smernice su sklopljene tako da podstiču korisnike da uzmu u obzir ekološke uticaje planova i programa u specifičnim kontekstima prostornog planiranja. Zaključci iz prvih procesa izrade SPUŽS na Kosovu su postavili osnov za smernice i obezbedili lekcije koje su relevantne drugim zajednicama, na Kosovu i u regionu Balkana, pošto one uzimaju u obzir različite opcije za ekološko planiranje i integrisano planiranje razvoja. Pored ocene plana, ekološka procena u kontekstu Kosova treba da omogući podizanje svesti o ekološkim pitanjima u planiranju. Ona takođe obuhvata niz pratećih mera praćenja i ublažavanja koje opštine dalje treba da razvijaju kada sprovode svoje lokalne planove razvoja kao deo integrisanog pristupa efikasnom održivom planiranju razvoja.

Smernice za upravljanje Projektima Kapitalnih Investicija: 'Naučene lekcije iz MuSPP-a'

PKI su važna oblast podrške MuSPP-a i predstavljaju vidljivo dobro koje je rezultat procesa prostornog planiranja. Značajno je to što je puno toga urađeno u pogledu stvaranja mesta. Ove smernice su zasnovane na naučenim lekcijama MuSPP-a i imaju za cilj obezbeđivanje niza praktičnih saveta za ciklus PKI.

Identifikacija, projektovanje, sprovođenje i održavanje PKI je kompleksan proces koji uključuje ne samo opštinsko osoblje, već i poslovnu zajednicu, druge vladine i nevladine organizacije, kao i civilno društvo. Ove smernice tipa korak po korak sadrže korisne i praktične informacije o ulogama i odgovornostima svih učesnika u procesu, o metodološkim alatima i hronološkim zadacima, kao i odgovarajuće kontrolne liste koje obezbeđuju da PKI bude realizovan od A do Ž. Neke studije slučaja u partnerskim opštinama MuSPP-a donose dodatnu perspektivu u demonstraciju uspeha ovog procesa.

Pretvaranje prostora u mesta - Priručnik

Kao dopuna 'Smernicama za upravljanje projektima kapitalnih investicija', ovaj priručnik opisuje ključne karakteristike projekta 'dobrih javnih mesta', predstavljajući neke globalne koncepte i lokalne primere. On svakako ima za cilj stimulisanje diskusija, ideja, kolektivnog razmišljanja i podizanje svesti među donosiocima odluka o stvaranju mesta u odnosu na održavanje prostora. Priručnik jasno objašnjava šta je to stvaranje mesta i iznad svega kako stvaranje mesta utiče na život ljudi i kako to može da se postigne. Priručnik razvija neke projektantske principe i tehnike i sadrži izražajne i inspirativne primere koji su inicirani u PKI a koji su realizovani u partnerskim opštinama MuSPP-a.

MuSPP radi sa partnerima

MuSPP je radio sa mnogim partnerima, koordinišući projekte i pružajući savete o izradi i sprovođenju zakona.

Friedrich Ebert Stiftung (FES)

Friedrich Ebert Stiftung (FES) je nezavisna NVO koja promoviše socijalnu demokratiju. Ova NVO koja radi u devedeset država, ima kancelariju na Kosovu.

Besa Luzha je programski koordinator FES-a na Kosovu i ona objašnjava svoja iskustva u radu sa MuSPP-om. Ona je na početku bila skeptična da će planeri prihvatiti nove načine rada i da će zajednica hteti da se uključi u proces. Ključni element učesničkog planiranja je učestvovanje ljudi iz svih delova zajednice. Besa je prisustvovala prvoj vizionarskoj radionici u Skoplju 2007. godine, a FES od tada podržava aktivnosti MuSPP-a, nekad finansijski, a često ohrabruje ljude iz civilnog društva da učestvuju u događajima posvećenim planiranju, na radionicama i okruglim stolovima, kao i na skupovima gradonačelnika i osoblja ministarstava. FES je podržao radionicu posvećenu rodnim pitanjima čiji su rezultati ušli u korist

sastavljanju Smernica za integraciju ravnopravnosti rodova u prostornom planiranju, a koja je održana u Draču, u Albaniji, kao i na okruglim stolovima posvećenim rodnim pitanjima na koje su pozvane sve kosovske opštine.

Kada smo je pitali o uticaju koji je MuSPP imao do danas, ona je odgovorila:

“Bilo je impresivno posmatrati ljude koji rade sa takvim entuzijazmom više od pet dana na radionici vizioniranja, kako pokazuju svoje potrebe i daju konkretne predloge, ponekad diskutuju dva sata o nekom putu ili školi, da bi napravili spisak želja o tome šta bi odgovaralo nekom prostoru.”

*U politički osetljivoj Mitrovici, MuSPP je okupio Sever i Jug, zaboravili na razlike i sa entuzijazmom napravili jedan plan. Radionice koje su se bavile rodnim pitanjima uticale su na uključivanje žena, da se njihovi glasovi čuju i da mogu da kažu šta misle tokom procesa planiranja. Do toga je došlo samo zbog toga što je u učesničkom pristupu MuSPP-a demokratija u lokalnoj upravi važna. **Ovo je funkcionalna demokratija u lokalnoj upravi!**”*

Kulturno Nasleđe bez Granica (CHwB)

Zajedno sa CHwB, MuSPP je podržavao godišnju manifestaciju Tour de Culture koja je mobilisala hiljade ljudi da posete lokacije kulture širom Kosova (vidi Putevima kulture). CHwB je takođe bio jedan od partnera koji su radili na prvom RPO koji je urađen sopstvenim snagama u opštini Junik.

Sali Shoshi, direktor misije CHwB na Kosovu bio je impresioniran kako su smernice i obuka MuSPP-a kroz koju je prošla Ferdane Tofaj, koja je prisustvovala radionici vizioniranja za Junik, uticali da ona stekne samopouzdanje da prezentuje RPO za Junik na Bečkoj konferenciji. On objašnjava: „Ona je naučila koliko je važna kontinualna restauracija kulturnog nasleđa”.

CHwB je radio sa FES na vizionarskoj konferenciji MuSPP-a i omogućio je da učesnički pristup MuSPP-a postane integralan u sedam opština u kojima sada rade. Sve one imaju Lokalne forume za nasleđe koji su organizovani uz sveobuhvatan učesnički pristup i javne konsultacije, što je omogućilo učesnicima da imaju 30 dana da daju komentare. G. Shoshi smatra da su radionice o vizioniranju imale važan uticaj i da MuSPP ne samo da okuplja zajednicu, već i partnere, čime se stvara izvesna sinergija. „Planeri su učili kako da crtaju, MuSPP ih je učio kako da planiraju”, kazao je on.

Drugi značajniji partneri UN-Habitat-a

Ostali značajniji partneri koji su radili na mnogim projektima MuSPP-a su **Asocijacija kosovskih opština (AKO)**, **Evropska unija**, **USAID**, posebno na izradi i komentarisanoj zakona. Organizovani su zajednički događaji sa **OEBS-om (Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju)**, posebno u vezi neformalnih naselja, zatim sa **Regionalnim ekološkim centrom (REC)** i sa **Mrežom udruženja lokalnih uprava jugoistočne Evrope (NALAS)**.

Aktivnosti MuSPP-a na dopiranju do zajednice

Tour de Culture

Tour de Culture
Slika © Kulturno Nasleđe bez Granica (CHwB)

Od 2008. do 2013. godine, Kulturno Nasleđe bez Granica (CHwB) i MuSPP su organizovali manifestaciju Turneja kulture. Ovaj događaj je okupljao stotine ljudi i još više posmatrača. Putevima kulture je jedina netakmičarska biciklistička i rekreativna aktivnost na Kosovu koja je otvorena za sve, profesionalce i amatere, mlade i stare, muškarce i žene. Ovaj godišnji događaj postao je tradicionalna aktivnost na Kosovu koja privlači pažnju dok otkriva delove Kosova. To je postignuto povećavanjem broja entuzijasta koji učestvuju svake godine i zahvaljujući podršci lokalnih i međunarodnih institucija, kao i lokalnih preduzeća i medija.

2009

2010

2011

2012

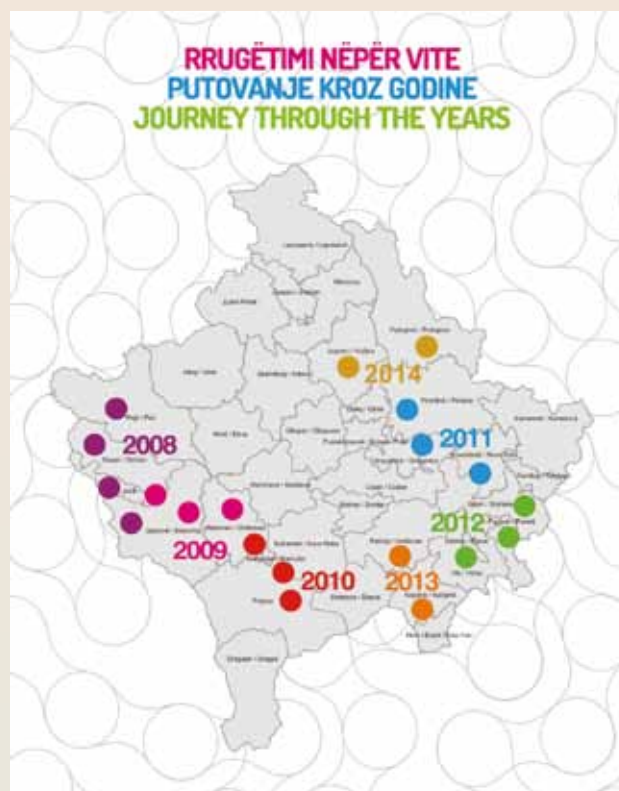
Ova jedinstvena aktivnost na Kosovu sastoji se od sinergija koje proizilaze iz načela Evropskog dana nasleđa i Evropske nedelje mobilnosti, koja se proslavlja širom Evrope u septembru.

'VOZIMO BIKIKL ZBOG...

Promocije našeg zajedničkog prirodnog i kulturnog nasleđa

Promocije nemotorizovanog transporta za e ikasniju mobilnost za sve

Promocije zaštite životne sredine'

Tour de Culture
Slika © Kulturno Nasleđe bez Granica (CHwB)

Proslavljajući Svetski Dan Habitata

Ujedinjene nacije su odredile svaki prvi ponedjeljak u oktobru bude Svetski dan Habitata (WHD). Svrha svetskog dana Habitata je da ukaže na stanje gradova i naselja. Svake godine Svetski dan Habitata se bavi drugom temom koja je izabrana na osnovu tekućih pitanja i nastajućih trendova relevantnih za aktivnosti Habitata.

MuSPP je u tom duhu povodom tog dana organizovao specifična dešavanja namenjena interakciji sa zajednicom. U donjem tekstu su navedeni neki od primera događaja koji su povodom WHD održani na Kosovu, u kojima su učestvovali svi, lideri i građani, da bi oblikovali budućnost svojih gradova i sela.

Svetski Dan Habitata 2006

U oktobru 2006. godine glavni događaji bili su takmičenja u crtanju:

U Peći su đaci iz lokalnih škola učestvovali u praktičnoj radionici o životnoj sredini.

Svetski dan Habitata u Gnjilanu je proslavljen **takmičenjem u crtanju za decu iz lokalnih škola na temu Svetskog dana Habitata: „Gradovi-magneti za nadu”**

Svetski Dan Habitata 2007

Tema je te godine bila **‘Bezbedan grad je pravi grad’**.

U **Gnjilanu** je održana javna debata o važnosti bezbednosti u gradu. U **Prizrenu** je ovaj događaj pružio priliku građanima i deci sa posebnim potrebama da iskažu svoje ideje o sadašnjim i budućim izazovima u životnoj sredini i kako oni vide pitanja bezbednosti u svom gradu. U **Đakovici** je održana diskusija o rezultatima ankete o bezbednosti na javnim mestima, a u **Peći** je održan konsultativni sastanak Grupe za mobilnost.

Svetski Dan Habitata 2007 u Đakovici i Prizrenu.

Svetski Dan Habitata 2011

Ovaj dan je obeležio okrugli sto za centralne i lokalne organe na Kosovu, na kojem se sa liderima, ekspertima i relevantnim profesionalcima diskutovalo na temu ‘Gradovi i klimatske promene’.

Svetski Dan Habitata 2013

Ovim povodom MuSPP je zajedno sa Ministarstvom za životnu sredinu i prostorno planiranje udružio snage da bi se proslavio Svetski dan Habitata, pa je zajednički organizovan seminar na temu **‘Kosovski gradovi u tranziciji; ka drugoj generaciji opštinskih planova’**. Seminar je imao za cilj razmatranje sprovođenja, praćenja i sveobuhvatne procene rezultata procesa planiranja u kosovskim opštinama, u perspektivi sprovođenja novog Zakona o prostornom planiranju, koji je stupio na snagu 2013. godine. Seminar i debata o periodu posle RPO i o novoj generaciji prostornih planova za kosovske opštine su dali priliku da se čuju i iskustva iz regiona.

Svetski Urbani Forum

Da bi se rezultati saopštili široj svetskoj javnosti, MuSPP i MŽSPP su predstavili aktivnosti prostornog planiranja na Kosovu na Svetskim urbanim forumima (SUF). Forumi, koji se održavaju svake druge godine bave se pitanjima brze urbanizacije i njenih uticaja na zajednice, gradove, ekonomije i politike.

MuSPP na SUF 2006, Vankuver, Kanada

Učesnicima SUF-a je službenik MuSPP-a **predstavio urbani rast i životnu sredinu na Kosovu**. Zaključeno je da svi oni koji se bave urbanističkim temama moraju napornije raditi da bi rešili urbanističke probleme i izazove i da preuzimanje rizika i inovacija moraju da karakterišu lokalne uprave. Naglašena je važnost transparentnosti i odgovornosti. Što je najvažnije, naglašeno je da moraju da se izgrade partnerstva i odnosi sa zajednicom, tako da se problemi mogu zajednički rešiti.

MuSPP na SUF 2012, Napulj, Italija

Forum je bio fokusiran na različita pitanja povezana sa centralnom temom skupa, 'Urbana budućnost', i zamišljen je kao platforma na kojoj su različiti segmenti društva mogli da diskutuju, uče, rade, slažu i ne slažu se o različitim načinima izgradnje naprednije urbanističke budućnosti gradova.

Predstavnici **CHwB i MuSPP-a su predstavili iskustva sa Kosova** o tome kako se postkonfliktna društva bave planiranjem i kulturnim nasleđem. Skupu su prisustvovali učesnici WUF-a iz celog sveta. Te godine je Forumu prisustvovalo skoro 8000 ljudi.

Put napred

Da bi se obezbedila održivost onoga što je MuSPP postigao...

- Uvođenje **učesničkog prostornog planiranja u sve partnerske opštine MuSPP-a, posebno korišćenje** alata vizioniranja da bi se pomoglo planerima da uključe sve sektore društva u proces planiranja, **posebno žene kroz insistiranje na rodnoj ravnopravnosti, manjine, decu i ljude sa posebnim potrebama.**
- Uvođenje pružanja **pomoći na radnom mestu tokom celog radnog vremena** da bi se pomoglo opštinskim planerima da urade RPO sopstvenim snagama, što je za rezultat imalo povećanje kapaciteta za prostorno planiranje.
- Izrada **RPO i SPUŽS u partnerskim opštinama MuSPP-a , pružanje obuke o korišćenju GIS-a i testiranje praktičnosti** Administrativnog uputstva o RPO za primenu Zakona o prostornom planiranju iz 2013. godine.
- **Sprovođenje malih praktičnih sveobuhvatnih projekata kapitalnih investicija korišćenjem ideja lokalnih stanovnika, da bi se strateški prioriteti RPO pretvorili u realnost.**
- **Uvođenje radnog okruženja otvorenog za saradnju, zasnovanog na dvosmernoj komunikaciji između ministarstava i opština,** čime se stvara mogućnost za centralne institucije da imaju veće kapacitete da pomažu opštinama.
- Izrada **relevantnih smernica i publikacija** koje služe kao osnov za Priručnik MuSPP-a, koji će predstavljati **trajno nasleđe MuSPP-a.**

... i da bi se obezbedile smernice **dostupne svim kosovskim opštinama**, MuSPP je napravio Zbirku praktičnih priručnika zasnovanom na razvijenim metodologijama i uspesima koje je postigao ovaj program: **‘Zbirka praktičnih priručnika MuSPP-a: moj saputnik ka samoodrživosti’.**

Šta je Zbirka praktičnih priručnika MuSPP-a?

Zbirka praktičnih priručnika MuSPP-a je skup instrumenata zasnovanih na višegodišnjem iskustvu programa u kosovskom kontekstu, koji sadrži priručnike, smernice povezane sa najboljim praksama i studijama slučaja, tehnike za upravljanje projektima kao i dužnosti i odgovornosti-. To je resurs za institucije koje preduzimaju procese prostornog i ekološkog planiranja i upravljanja.

Koja je svrha Priručnog alata?

Svrha Zbirke priručnika MuSPP-a je da omogući opštinskim planerima da preduzimaju aktivnosti prostornog planiranja u učesničkom procesu, korišćenjem sopstvenih snaga i inovativnih tehnika. On omogućava pripadnicima zajednice i učesnicima da bolje razumeju svoju ulogu i nivo doprinosa koji se od njih očekuje tokom procesa planiranja. Zbirka priručnika služi kao sredstvo za transfer znanja MuSPP-a, što bi a rezultat imao širok krug učesnika koji su upoznati sa pitanjima prostornog planiranja.

Kome je namenjena Zbirka Priručnika?

Zbirka Priručnika biće od koristi svima onima koji učestvuju u procesu prostornog planiranja, uključujući vladine institucije na centralnom i lokalnom nivou, političke lidere i tehničko osoblje, nevladine organizacije, univerzitete, privatni sektor (mala i srednja preduzeća), profesionalna udruženja, civilno društvo, lica sa posebnim potrebama, manjinske grupe i mlade ljude.

Šta je Zbirka Priručnika?

Zbirka Priručnika se fokusira na pet oblasti, od kojih svaka sadrži smernice o specifičnim aspektima prostornog planiranja.

- **Učesnički i Sveobuhvatani Pristupi Prostornom Planiranju**, koji se koncentriše na vizioniranje, ravnopravno uključivanje rodova i učešće javnosti.
- **Prostorno Planiranje i Upravljanje**, koji pokriva izradu, razvoj i sprovođenje razvojnih planova opštine.
- **Sektorsko Planiranje - Stanovanje**, koje pruža detalje konkretne studije slučaja za Stambeni profil u opštini Gnjilane, kao i smernice za izradu 'Stambenog profila opštine'.
- **Planiranje i Upravljanje Životnom Sredinom**, koji sadrži širok krug informacija o Strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu i lokalnom planiranju upravljanja čvrstim otpadom.
- **Projekti Kapitalnih Investicija**, koji daje smernice o upravljanju i sprovođenju PKI u cilju obezbeđivanja adekvatne izgradnje javnih mesta.

Tim MuSPP-a je napravio '**Zbirku Praktičnih Priručnika MuSPP-a: Moj saputnik ka samoodrživosti**', da bi pomogao da se realizacija novih procesa planiranja nastavi bez problema. Namera je da on bude od koristi svim 38 opština na Kosovu, tako da sve opštine budu 'spremne za ostatak putovanja'.

Uživajte u putovanju... Za bolju urbanu budućnost!

UNITED NATIONS HUMAN SETTLEMENTS PROGRAMME

Zgrada Ministarstva „Rilindja“, 10 sprat, 10000 Priština, Kosovo

Tel: +381 38 200 32611; Fax: +381 38 224 122

office@unhabitat-kosovo.org; www.unhabitat-kosovo.org; www.unhabitat.org

